

Sociální a ekonomické dopady neplacení výživného

Helena Černohorská

Bakalářská práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Helena KORYNTOVÁ**
Osobní číslo: **H118131**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Sociální a ekonomické dopady neplacení výživného**

Zásady pro vypracování:

Zadané zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkumu v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena na:

- sociální znevýhodnění dětí mezi vrstevníky, především ve škole a v přístupu k lékařské péči při neplacení výživného,
  - dopad tíživé ekonomické situace na psychiku a zdraví matky,
  - právní možnosti vymáhání běžného výživného a vymáhání dlužného výživného,
  - možnosti získání dávek státní sociální podpory (dávky v hmotné nouzi, příspěvky na děti, příspěvek na bydlení, aj.),
  - náklady na jednoho odsouzeného ve výkonu trestu v porovnání s uložením domácího vězení,
  - možnosti zaměstnání ve výkonu trestu a výše max. možných splátek výživného
- Součástí práce bude sociologický výzkum na zjištění sociálních dopadů při neplacení výživného.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Nová, H. a Těžká, O. Vyživovací povinnost. Praha: Linde, 1995.

Plecitý, V. a Salač, J. Základy rodinného práva. Praha: Linde, 2001.

Zákon č.169/1999 Sb. o VTOS.

Zákon č.94/1963 Sb. o rodině.

Zákon č. 111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi.

Zákon č.359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí.

Zákon č.117/1995 Sb. o státní sociální podpoře.

Zákon č.120/2001 Sb. o soudních exekutorech a exekuční činnosti.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Jiří Bureš**

Datum zadání bakalářské práce: **16. března 2012**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2013**

V Brně dne 16. března 2012

prof. PhDr. Pavel Múhlpachr, Ph.D.
vedoucí ústavu

PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

HELENA ČERNOHORSKÁ
Jméno, příjmení studenta
Černog
Podpis

V Brně 14. 3. 2018

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchažečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlédnutí veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výtisky, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3;

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělků jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přiměřeně k výši výdělků dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Práce pojednává o problematice spojené s neplacením výživného ve vztahu rodič - dítě. Tato oblast je v dnešní době aktuálním tématem, vzhledem k počtu rodičů nehradících výživné.

V teoretické části práce je vymezena právní úprava, která se touto oblastí zabývá. V této části je vysvětlen pojem výživné, stanovení výše výživného, možnosti právního vymáhání dluhu na výživném a druhy trestů. Nejprísnější trest, trest odnětí svobody, je řešením, které je z ekonomického hlediska nevýhodné. S uložením trestu odnětí svobody vznikají značné náklady spojené s vězněním povinného a pokud odsouzený nepracuje, výživné nadále nehradí a dochází tedy k nárůstu dluhu na výživném. Pro rodinu i pro společnost je nejvýhodnějším trestem trest alternativní.

V praktické části formou rozhovorů jsem zjišťovala jaké konkrétní dopady mělo neplacení výživného na nezaopatřené děti, jaké problémy neplacení výživného způsobilo rodiči věřiteli a jakým způsobem situaci řešil.

Klíčová slova: rodič, dítě, výživné, odpovědnost, trest, výkon trestu, zaměstnanost

ABSTRACT

The work deals with the issue of avoiding the maintenance obligation in the relation to children. Regarding the number of parents avoiding the payments, it is quite a problem these days.

The theoretical part describes the legislation concerning this field. It explains the expression maintenance, setting its amount, possibilities of law enforcement in case of debt and possible sentences. The strictest sentence, imprisonment, is inconvenient from the economic point of view. The execution of the sentence of imprisonment is connected with high expenses and in case the person does not work in prison, the maintenance is continuously not paid and the debt is rising. For the family as well as for the society therefore the alternative sentence is the most convenient.

In practical part I deal with particular impacts of maintenance non-payment on the children, what problems it has brought to the people obliged to pay it and how they have solved the problem.

Key words: parent, child, maintenance, responsibility, sentence, execution of sentence, employment

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Ekonomické a sociální dopady neplacení výživného" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

Ve Višňové dne 30.4.2013

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala svému manželovi za psychickou podporu, které se mi po dobu studia a psaní bakalářské práce dostávalo.

Helena Černohorská

OBSAH

ÚVOD	1
I. TEORETICKÁ ČÁST	3
1. RODINA A ZÁKON O RODINĚ.....	3
1.1. ROZVOD.....	3
1.2. VÝŽIVNÉ.....	3
1.3. MOŽNOSTI STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORY	9
2. NEPLNĚNÍ VYŽIVOVACÍ POVINNOSTI	13
2.1. MOŽNOSTI PRÁVNÍHO VYMÁHÁNÍ.....	13
2.2. EXEKUCE.....	14
2.3. DRUHY TRESTŮ.....	15
3. VÝKON ALTERNATIVNÍHO TRESTU	17
3.1. PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA	17
3.2. VÝKON TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ	19
3.3. SROVNÁNÍ EKONOMICKÝCH NÁKLADŮ	20
4. VÝKON NEPODMÍNĚNÉHO TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY.....	23
4.1. ZAMĚSTNÁVÁNÍ ODSOUZENÝCH.....	24
4.2. ZAJIŠTĚNÍ ÚHRADY VÝŽIVNÉHO	27
4.3. DÍLČÍ ZÁVĚR.....	30
II. PRAKTICKÁ ČÁST.....	31
5. KVALITATIVNÍ VÝZKUM	31
5.1. POPIS VLASTNÍ ZKUŠENOSTI.....	32
5.2. ROZHOVORY	33
ZÁVĚR.....	50
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	52
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	55
SEZNAM OBRÁZKŮ.....	55
SEZNAM TABULEK	55
SEZNAM PŘÍLOH.....	56

ÚVOD

Téma bakalářské práce jsem si zvolila zejména pro bohaté osobní zkušenosti, které s vymáháním běžného a dlužného výživného mám. Dále pro celospolečenskou aktuálnost tématu. Otázky výše a placení výživného představují jednu z nejdiskutovanějších oblastí rodinného práva, především výživné rodičů k nezletilým dětem. Česká republika patří mezi země s nadprůměrnou rozvodovostí. V této souvislosti pak problematika vyživovací povinnosti rodičů k dětem nabývá na významu, neboť se dotýká stále širšího okruhu lidí.

Většina vzdělaných a slušných lidí chápe příspěvek na výživu těch, s kterými prožili určitou etapu života, jako samozřejmou a plní si ji naprosto dobrovolně. Existuje však velmi značný počet těch, kteří programově výživné neplatí. Podle posledních statistik Asociace neúplných rodin počet neplatičů výživného dosáhl 38 %. Existují na internetu poradny, kde si neplatiči vzájemně radí, jak beztrestně výživné neplatit, jak a na koho je nejlepší a nejbezpečnější převést svůj majetek, aby se vyhnuly exekuci. Dalším diskutovaným tématem je práce „načerno“ nebo "částečně načerno" z důvodu exekuce na plat a nejosvědčenější argumenty v žádostech o snížení výše výživného z důvodu trvalého poklesu příjmu a životní úrovně povinného. V 98% případů je neplatičem muž - otec. Ve svém výzkumu se mi bohužel nepodařilo najít a kontaktovat žádný případ, kdy neplatičem výživného byla žena - matka.

Neplacení alimentů se v České republice pomalu stává jakýmsi folklórem a jedná se o třetí nejčastější trestný čin.

V posledních letech otázka neplacení výživného také úzce souvisí také s předlužeností osob, které se ocitají v mnohdy neřešitelné sociální situaci. Předlužeností rozumíme stav neschopnosti dlouhodobě dostát svým závazkům. Důsledky předluženosti jsou hrozivé jak pro samotného dlužníka tak pro jeho rodinu. Pro dosud bezúhonné občany znamenají často ztrátu rodiny, domova, psychickou zátěž a u některých dokonce vedou k překročení zákona a prvnímu spáchání trestného činu. U osob již dříve trestaných je toto riziko ještě mnohem vyšší. Opakované páchaní trestné činnosti se odráží ve vysokém počtu uvězněných osob,

jejichž začlenění se zpět do společnosti je velmi nízké. „Dluhové pasti“ ohrožují také matky marně čekající na platbu výživného, jejichž šance na vymožení pohledávek je u takto předlužených osob mizivá.

Ze statistik Českého statistického úřadu vyplývá, že průměrná výše výživného na jedno dítě činila v roce 2012 pouze 2 749 korun měsíčně, kdy v tomto průměru jsou započítány a průměr tak zvyšují i pár extrémně vysokých výší výživného přesahujících sto tisíc měsíčně. Skutečné náklady spojené s výchovou dítěte byly vyčísleny na zhruba sedm tisíc korun měsíčně. Pro rodiče samoživitele je měsíční výpadek citelným zásahem do rodinného rozpočtu. Několika- měsíční výpadek je uvrhá do bezvýchodné sociální situace. Vyčkávat na změnu postoje dlužníka nebo věřit dalším a dalším slibům expartnera, že zaplatí, problém nevyřeší, spíše zhorší. Čím vyšší dluh bude dlužník mít, tím menší bude jeho ochota splácet.

Jak přežívají matky, které mnohdy samy vychovávají a živí několik dětí? Je stát schopen efektivně donutit neplatiče výživného, aby se ke své povinnosti vrátili? Je udělování soudy stereotypně nepodmíněných trestů odnětí svobody nutné? Jaký to má přínos pro věřitele? Kolik je maximální částka, kterou věřitel při splnění podmínky, že odsouzený ve věznici pracuje měsíčně může obdržet na výživném? Je tato částka dostatečná?

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. RODINA ZÁKON O RODINĚ

1.1 ROZVOD

„Rodinné právo patří k odvětvím tvořícím právo soukromé, jehož základ je tvořen občanským právem. Vztah zákona o rodině č. 94/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů a občanského zákoníku č. 40/1964 Sb., je výslovně upraven v ustanovení § 104 zákona o rodině, podle něhož lze použít ustanovení občanského zákoníku jen tehdy, jestliže zákon o rodině nestanoví něco jiného.“ (vyzivne.cz, 2011)

Rozvod bývá jedním z nejvíce stresujících okamžiků v životě. Jeho důsledky se dotýkají sociálního, ale i ekonomického života. Vzhledem k vysokému počtu rozvedených manželství v ČR, je mnoho rodin, které musí řešit problém spojený se stanovením a plněním vyživovací povinnosti.

Rozvod manželství je jediný způsob, jímž může být výrokem soudu za života manželů jejich manželství zrušeno. Společenská odůvodněnost rozvodu je dána tím, že vztahy mezi manžely jsou tak vážně rozvráceny, že manželství už nemůže plnit svůj společenský účel. Rozhodnutí o úpravě práv a povinností rodičů k dítěti může být nahrazeno jejich dohodou, která však ke své platnosti potřebuje schválení soudu. Manželství zaniká dnem právní moci rozsudku o rozvodu. (Madar, 1995)

Tabulka č. 1 – Počet rozvedených manželství s dětmi

Rok	2007	2008	2009	2010
Počet sňatků	57 157	52 457	47 862	46 746
Počet rozvodů	31 129	31 300	29 133	30 783
Rozvody s nezletilými dětmi	18 408	18 196	16 851	17 640
v tom s 1 dítětem	10 345	10 358	9 533	9 853
s 2 dětmi	7 189	6 989	6 538	6 903
s 3 a více dětmi	874	849	780	884

V roce 2011 bylo rozvedeno 28,1 tisíce manželství, což bylo o 2,7 tisíce méně než v roce 2010. Od roku 1989 jde o nejvyšší meziroční pokles počtu rozvodů s výjimkou roku 1999, kdy se roční počet rozvodů snížil o 8,7 tisíce ve srovnání s rokem 1998. K tomuto poklesu tehdy došlo v důsledku novely zákona č. 94/1963 Sb., který byl upraven zákonem č. 91/1998 Sb., jímž se měnily podmínky pro rozvod.

Z úhrnu rozvedených manželství bylo 56 % s nezletilými dětmi, přičemž před 20 lety byl tento podíl 72 %. Tento pokles nastal mimo jiné v důsledku zákona č. 91/1998 Sb, jímž se upravily i podmínky pro rozvod manželství s nezletilými dětmi. Dále se na snížení podílu rozvedených manželství s nezletilými dětmi podílelo rostoucí zastoupení rozvodů dlouhotrvajících manželství, kdy již společné děti dosáhly zletilosti, a nepochybně se zde odráží také nízká úroveň plodnosti posledních let.

Přehled za rok 2012 před dokončením práce Český statistický úřad nevydal.

(Dle ČSÚ)

Od devadesátých let roste počet neúplných rodinných domácností se závislými dětmi. Podle výsledků výběrového šetření pracovních sil (VŠPS) se v roce 2012 zvýšil počet těchto rodin v porovnání s rokem 1995 o polovinu a jejich podíl na celkovém počtu rodinných domácností se závislými dětmi vzrostl o téměř 7 %. V převážné míře se jedná o rodiny, kde bydlí se svými dětmi matky. Matky v neúplných rodinách mají v porovnání s matkami v úplných rodinných domácnostech nižší stupeň vzdělání a jsou častěji nezaměstnané. Podíl neúplných rodin je vysoký zejména na severozápadě Čech a na severní Moravě.

Demografický a sociálně ekonomický vývoj v posledních dvaceti letech se výrazně projevuje ve změně struktury našich rodinných domácností. Podle výsledků výběrového šetření pracovních sil přepočtených na celou populaci klesl počet rodinných domácností s alespoň jedním závislým dítětem do 26 let z více než 1,5 miliónu v roce 1995 o 100 tis. na 1,4 miliónu v minulém roce. Zatímco se podíl úplných rodinných domácností s dětmi snížil o téměř 7 %, vzrostl v období 1995-2012 podíl neúplných rodin se závislými dětmi taktéž o 7 %. Podobný vývoj se projevuje i ve skupině rodinných domácností s dětmi do 15 let.

Tabulka č. 2

Vývoj struktury rodinných domácností se závislými dětmi a s dětmi do 15 let

Domácnosti	1995	2000	2005	2010	2012
	domácnosti se závislým dítětem do 26 let				
Celkem v tis.	1 507,1	1 417,7	1 402,2	1 418,3	1 406,7
struktura v %					
Úplné domácnosti	88,7	87,1	83,5	82,1	81,8
Neúplné domácnosti	11,3	12,9	16,5	17,9	18,2
z toho:					
žena v čele domácnosti	9,8	11,4	14,9	15,9	16,2
	domácnosti s dítětem do 15 let				
Celkem v tis.	1 122,3	1 018,9	967,9	986,1	1 001,3
struktura v %					
Úplné domácnosti	90,6	88,9	86,1	85,5	84,9
Neúplné domácnosti	9,4	11,1	13,9	14,5	15,1
z toho:					
žena v čele domácnosti	8,2	10,1	13,1	13,5	14,0

Zdroj: ČSÚ, Výběrové šetření pracovních sil, 2013

1.2 VÝŽIVNÉ

„Pojem výživné není v zákoně výslovně definován. Z jeho úpravy obsažené v zákonu o rodině je však zřejmé, že se jím rozumí zabezpečování a úhrada osobních potřeb mezi osobami, které k sobě mají příbuzenský nebo jiný rodinný vztah. Pojmovými znaky výživného je tedy jednak to, že jde o majetkovou hodnotu, která má vyhraněný účel (úhrada osobních potřeb) a dále, že jeho základem a vlastním důvodem existence je určitý osobní a rodinný vztah mezi oprávněným a povinným.“

(Těžká, 1995)

Výživné je třeba plnit v pravidelných splátkách měsíčně dopředu. Vyživovací povinnost k dítěti mají oba rodiče a to podle svých možností a schopností. Přitom se přihlíží k tomu, který z rodičů a v jaké míře osobně o dítě pečuje. Zákon vychází z toho, že životní úroveň dětí a rodičů má být stejná, jde o nejbližší příbuzenský vztah. Vyživovací povinnost trvá zpravidla do 26 let věku dítěte.

(Madar, 1995)

Zákon o rodině rozeznává tyto druhy výživného:

- a) vyživovací povinnost vůči dětem (§ 85 – 86)
- b) vyživovací povinnost dětí vůči rodičům (§ 87)
- c) vyživovací povinnost mezi ostatními příbuznými (§ 88 – 90)
- d) vyživovací povinnost mezi manžely (§ 91)
- e) příspěvek na výživu rozvedeného manžela (§ 92)
- f) příspěvek na výživu a úhradu některých nákladů neprovdané matce (§ 95)

(Holub, 1998)

Tato práce se bude zabývat především vyživovací povinností rodičů k dětem, jelikož tato povinnost je nadřazena ostatním vyživovacím povinnostem. Současně je jednoznačně nejrozšířenější soudy vymáhanou rodičovskou povinností.

Společenská funkce výživného

Úprava vyživovací povinnosti není podmíněna jen společenskoekonomickou funkcí výživného, ale také mravními názory společnosti. Je to způsobeno tím, že jde o vztahy mezi lidmi, kteří si nejsou cizí, a také jde o oblast rodinného práva, která byla vždy regulována etickými normami. Zákon usiluje o zajištění plnění výživného řádně, pravidelně a v rozsahu, který odpovídá dané rodině i v případě jejího rozpadu.

Do rodinného práva se promítají i některé obecné zásady. Pro úpravu výživného je to např. rovné postavení osob povinných a oprávněných bez jakýchkoli výhod daných určitým postavením nebo stavem. Dodržování těchto norem zajišťuje státní moc a to pomocí různých prostředků. Mezi tyto prostředky patří stanovení výživného soudem, možnost jeho vymáhání a další právní sankce včetně možnosti trestního postihu.

(Nová, 1995)

Rozsah výživného

1. Odůvodněné potřeby dítěte

Finanční náklady spojené se školní docházkou, družinou a školní jídelnou

Finanční výdaje spojené se zájmovou aktivitou dítěte

Náklady na letní tábory, školní výlety, pobyt v přírodě, lázně apod.

Náklady nezbytné pro zajištění léků, sociální péče, nevyjímaje rovnátka a brýle

2. Schopnosti dítěte

3. Možnosti a majetkové poměry povinného

Soud vyžaduje předložení dokladů o výši měsíčních příjmů

Zprávu od zaměstnavatele o výši příjmu za posledního půl roku

Doklady o dalších příjmech (příjmy z pronájmu domu, pozemku, vedlejší činnosti atd.)

Povinný je podnikatel

Dokladem je daňové přiznání za uplynulý kalendářní rok

Soud vyčísluje příjem jako 1/12 rozdílu příjmů a výdajů

Soud si může vyžádat peněžní deník a zjišťovat povahu výdajů (typu luxusní automobil)

Pokud tyto nejsou oprávněné, může soud tuto částku považovat za příjmy a vychází se z toho, že dítě má právo podílet se na životní úrovni povinného, z těchto nákladů vyčíslit výši výživného

Mimořádné příjmy

Pokud je povinný má, považuje se za odůvodněné potřeby též tvorba úspor pro budoucí povolání dítěte (§ 875 odst. 2 zákona o rodině)

Výživné je rozděleno na 2 částí:

1. Jde k rukám zákonného zástupce
2. Tvorba úspor na konto stanovené soudem nebo které založili rodiče

Soudy dlouho volaly po ustanovení zákona, které by bylo určitým vodítkem v této věci. Nakonec byla na základě dlouholeté diskuse odborné veřejnosti sestavena orientační tabulka, která byla s určitými úpravami na základě specifik našeho prostředí převzata z německého modelu. Na jejím vzniku se například podílelo Ministerstvo spravedlnosti ČR, Ministerstvo práce a sociálních věcí, nadace Naše dítě a další. Na základě svých dosavadních zkušeností mohu potvrdit, že jednotnost soudů stále neexistuje. Při stejných majetkových podmínkách povinného okresní soud v našem případě rozhodl o výši výživného ve výši 4 000,- Kč na dítě ve věku 10 let a následně v odvolání městský soud při stejných podmínkách určil výživné ve výši 2 300,- Kč měsíčně.

Tabulka č. 3 – Tabulka pro výpočet výše výživného

Věk dítěte	Díl z příjmu připadající na výživné
0 – 5 let	9 – 13 %
6 – 9 let	11 – 15 %
10 – 14 let	14 – 18 %
15 – 17 let	17 – 21 %
18 a více let	20 – 24 %

(Dle Ministerstva práce a sociálních věcí)

Jak postupovat, pokud povinný v době stanovení výše výživného není zaměstnán nebo nemá jiné příjmy? Jednou z možností je metoda násobku životního minima. Dalším způsobem je určení příjmů na základě profesní kvalifikace povinného – vezme se průměrný příjem v dané profesi, obvyklý v místě a čase.

V praxi se tak můžeme setkat s výživným stanoveným na úrovni několika stovek korun až po „extrémy“ v podobě několika set tisícového výživného u povinných s nadstandardními příjmy a majetky. Průměrná výše výživného v ČR dle ČSÚ byla v roce 2012 ve výši 2 749 korun.

1.3. MOŽNOSTI STÁTNÍ PODPORY ZE SYSTÉMU SOCIÁLNÍCH DÁVEK

Možnost pomoci ze systému sociálních dávek je řešena následujícími právními předpisy:

- Zákon č. 117/11995 Sb. o státní sociální podpoře ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 110/2006 Sb. o životním a existenčním minimu ve znění pozdějších předpisů

Výše uvedená legislativa je zejména v posledních letech často novelizována. Podmínky jsou postupně měněny tak, že na příspěvky z tohoto systému dosáhne stále méně rodin. O dávkách rozhodují krajské pobočky Úřadu práce a je třeba o ně písemně požádat. Nyní stručně k jednotlivým dávkám podle z. č. 117/11995 Sb. :

- **Přídavek na dítě** – pouze pro rodiny, jejichž příjem nepřevyšuje 2,4 násobek životního minima

Tabulka č. 4 – Výše přídatku na dítě (musí jít o nezaopatřené dítě)

Částka (Kč/měsíc)	Věk
500	do 6 let
610	od 6 do 15
700	od 15 -26

(dle § 18, zákon č. 117/1995 Sb.)

- **Příspěvek na bydlení** – nárok má vlastník či nájemce bytu (ubytovny), který je v něm hlášen k trvalému pobytu a) jeho náklady na bydlení přesahují částku součinu příjmu rodiny a koef.0,30 v Praze 0,35 b) součin dle bodu a) není vyšší než částka normativních náklady na bydlení. Výše příspěvku je rozdílem mezi normativními náklady na bydlení a příjmem rodiny x 0,30 v Praze 0,35. Pokud jsou skutečné náklady nižší než normativní, zohlední se ve výpočtu ty skutečné.

Tabulka č. 5 - Normativní náklady na bydlení – byty užívané na základě nájemní smlouvy

Počet osob	Měsíční náklady na bydlení podle počtu obyvatel obce v Kč				
v rodině podle § 7 odst. 5	Praha	Více než 100 000	50 000 – 99 999	10 000 – 49 999	do 9 999
jedna	7 068	5 616	5 352	4 563	4 379
dvě	10 144	8 157	7 796	6 715	6 464
tři	13 813	11 214	10 742	9 330	9 001
čtyři a více	17 269	14 135	13 565	11 862	11 466

(dle § 26, 117/1995 Sb.)

Tabulka č. 6 – Normativní náklady na bydlení – v družstevních bytech a bytech vlastníků

Počet osob	Měsíční náklady na bydlení podle počtu obyvatel obce v Kč				
v rodině podle § 7 odst. 5 záko- na	Praha	Více než 100 000	50 000 – 99 999	10 000 – 49 999	do 9 999
Jedna	4 053	4 053	4 053	4 053	4 053
Dvě	6 042	6 042	6 042	6 042	6 042
Tři	8 421	8 421	8 421	8 421	8 421
čtyři a více	10 699	10 699	10 699	10 699	10 699

(dle § 26, 117/1995 Sb.)

- **Rodičovský příspěvek** – pro rodiče celodenně pečujícího o nejmladší dítě v rodině do do-
by 4 let dítěte nebo do vyplacení celkové částky 220 tis. Kč. Výše se volí podle předpo-
kládané délky mateřské dovolené.

Dalšími dávkami jsou dávky v systému pomoci v hmotné nouzi podle z. č. 111/2006 Sb. Hmotná nouze je stav, kdy člověk vlastními silami a bez pomoci si není schopen zajistit základní životní podmínky. Dávkami v hmotné nouzi jsou:

- **Příspěvek na živobytí** – měsíčně se opakující příspěvek. Jde o rozdíl mezi příjmy a částkou živobytí, příslušnou pro tuto osobu. Částky živobytí jsou pro jednotlivé typy osob odvozeny od existenčního nebo životního minima.

- **Doplatek na bydlení** - měsíčně se opakující příspěvek. Pro majitele či nájemce bytu (ubytovny), který po úhradě nákladů na bydlení snížených o *příspěvek na bydlení* má k dispozici příjem nedosahující částky živobytí, které je stanoveno pro jeho osobu. Jde o rozdíl mezi odůvodněnými náklady na bydlení sníženými o *příspěvek na bydlení* a příjmem osoby zvýšený o vyplacený příspěvek na živobytí.
- **Mimořádná okamžitá pomoc** – jednorázová dávka určená pro vyřešení akutní potřeby stanovené zákonem u osob splňujících podmínky hmotné nouze.

Uvedené zákonné normy pracují se dvěma pojmy:

- **Životní minimum** – je to zákonem stanovená minimální hranice peněžních příjmů, které mají zajistit fyzické osobě výživu a ostatní základní osobní potřeby. Při posuzování dosažení příjmů nad nebo pod hranicí životního minima se od celkových příjmů osoby odečtou nezbytné náklady na bydlení. Částka životního minima jednotlivce od 1. 1. 2012 činí 3 410,- Kč měsíčně. Pokud žije více osob ve společné domácnosti, stanoví zákon životní minimum sníženou částkou i pro ně. Životní minimum rodiny se pak posuzuje jako součet životního minima všech osob ve společné domácnosti ve vztahu k jejich celkovým příjmům. Do příjmů se pro účely posouzení dosažení životního minima nezapočítává příspěvek na bydlení a jednorázové dávky.

Tabulka č. 7 – **Životní minimum společně posuzovaných osob**

Částka (kč/měsíc)	Věk
2 830	od 15 let věku (není-li nezaopatřeným dítětem)
2 450	od 15 do 26 let
2 140	od 6 do 15 let
1 740	do 6 let věku

(dle § 3, zákon č. 110/2006 Sb.)

- **Existenční minimum** - je to zákonem stanovená minimální hranice peněžních příjmů, které se považují za nezbytné pro zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeby na úrovni umožňující přežití. Částka existenčního minima osoby od 1. 1.2012 činí 2 200,- Kč měsíčně. Ostatní pravidla platí obdobně jako u životního minima pouze s tou výjimkou, že částka je stejná bez ohledu na počet osob ve společné domácnosti. Existenční minimum nelze použít u dítěte, u poživatele starobního důchodu, osoby starší 68 let a u invalidní osoby ve třetím stupni.

Tabulka č. 8 – Vyplacené dávky státní sociální podpory v ČR

Rok	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Dávky (v mil Kč)	31 855	32 954	34 042	48 532	41 833	41 082	40 791

(Dle ČSÚ)

2. NEPLNĚNÍ VYŽIVOVACÍ POVINNOSTI

2.1. MOŽNOSTI PRÁVNÍHO VYMÁHÁNÍ VÝŽIVNÉHO

S pravomocným rozsudkem si můžeme zvolit, ze dvou možností jak se práva domoci. První možností je podání trestního oznámení na Policii ČR. Druhou možnou cestou je rovina soukromě právní, kterou je podání návrhu na exekuci. Častěji u žen vítězí podání trestního oznámení. Důvody mohou být jak finanční, kdy při podání trestního oznámení nepotřebují využít služeb právního zástupce, který není levnou záležitostí, tak i nižší administrativní a časové náročnosti. Je nutné si uvědomit, že omezení svobody znamená okamžitý trest pro pachatele, ale v žádném případě to není cesta k finančnímu uspokojení potřeb dětí viz kapitoly 4.1. a 4.2. V praxi platí, že trestní oznámení, která jsou podaná dříve než po tříměsíčním za sebou následujícím neplacením výživného jsou Policií ČR odkládána pro nemožnost prokázání úmyslu spáchat trestný čin. Tři měsíce jsou dostatečně dlouhá doba, během které se oprávněný může dostat do bezvýchodné ekonomické situace.

Jak se bránit proti neplatiči:

Vyzvat písemně povinného k řádnému placení výživného (doporučeným dopisem, kopii uschovat)

Nařízením exekuce

Trestním oznámením na Policii ČR

Obojím dohromady

2.2. EXEKUCE

Soud rozhoduje o výši výživného a počátku plnění vyživovací povinnosti k nezletilému dítěti. V případě, že tato povinnost není plněna, dochází k vymáhání výživného a to nejen v případě, že povinný rodič nehradí výživné vůbec, ale i v případě, že výživné nehradí v plné výši, nebo je hradí opakovaně opožděně. Dlužné nebo pozdě hrazené výživné je možné vymáhat prostřednictvím soudu nebo soudního exekutora. Oprávněný může podat návrh na výkon rozhodnutí prostřednictvím soudu a musí uvést způsob, jakým má být výkon rozhodnutí proveden. Oprávněný může navrhnout výkon rozhodnutí dlužného výživného srážkami ze mzdy, příkázáním pohledávky, příkazem k výplatě z účtu u peněžního ústavu, prodejem movitých věcí a nemovitostí. Prodejem podniku a zřízením soudcovského zástavního práva k nemovitostem. V případě vymáhání výživného prostřednictvím exekutora nemusí oprávněný navrhnout způsob exekuce, neboť exekutor sám zvolí nejvhodnější způsob vymožení pohledávky.

(Rodina a právo, 2009)

Časová osa:

Výkon rozhodnutí – soudu dojde návrh na výkon rozhodnutí. Následně soud vydá usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí. Zároveň se postihne označený majetek. Po nabytí právní moci usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí jsou oprávněnému zasílány srážky z účtu, mzdy nebo je přistoupeno k prodeji majetku podle toho, na jaký majetek a způsob výkonu rozhodnutí návrh směřoval.

Exekuce – exekutorovi dojde návrh na exekuci. Ten požádá do 15 dnů soud o pověření k provedení exekuce. Soud vydá usnesení o nařízení exekuce (zákonná lhůta je 15 dnů, ale soudy jsou přetíženy a není výjimkou nařízení exekuce za 6 měsíců, v Praze to může být klidně i rok). Od doručení usnesení o nařízení exekuce může exekutor zjišťovat a zajišťovat majetek povinného, doručí mu výzvu k zaplacení spolu s usnesením o nařízení exekuce a není-li splněno dobrovolně, pak po právní moci usnesení o nařízení exekuce exekutor zpeněží zajištěný majetek.

Pokud informace o majetku a příjmech nejsou oprávněnému známy, může využít spíše soudního exekutora, který má možnost si údaje o majetku zjistit u bank, zdravotních pojišťoven, na katastru, evidenci vozidel nebo jinde. Návrh na nařízení exekuce sice není zpoplatněn, ale exekutor může požadovat zálohu na náklady exekuce. Obecně výživné nepatří mezi dobře vymahatelný druh pohledávek. V případě bezvýslednosti se může stát, že náklady exekuce uhradí oprávněný.

Kdo hradí náklady na exekuci?

V zásadě hradí náklady exekuce povinný, v případě bezvýslednosti mohou být náklady uloženy oprávněnému, pokud se prokáže, že věděl, že povinný nic nemá a na výzvu exekutora žádný postižitelný majetek neoznačí.

Srovnání s praxí na Slovensku

Na Slovensku již několik let platí možnost pozastavení řidičského oprávnění, je-li vymáháno výživné na nezletilé dítě. Tato možnost bude u nás aplikovatelná v řízeních zahájených od 1. 1. 2013 a to jak v soudním výkonu rozhodnutí, tak v exekuci. Nebude se to aplikovat tam, kde řízení motorových vozidel je zdrojem obživy dlužníka. Dalším rozdílem je, že na Slovensku v případě bezvýslednosti exekuce na výživné hradí exekutorovi náklady exekuce stát.

(www.asociaceneuplnychrodin.cz)

2.3 DRUHY TRESTŮ

Kromě samotného vymáhání výživného občanskoprávní cestou může oprávněný nebo jeho zákonný zástupce podat trestní oznámení pro podezření ze spáchání přečinu zanedbání povinné výživy.

Přečin „Zanedbání povinné výživy“ – byl do 1. 1. 2010, kdy nabyt účinnost zákon č. 40/2009 Sb., trestným činem dle § 213 tr. zák. – zákona č. 140/1961. Od 1. 1. 2010 se jedná o přečin dle § 196, který spadá do hlavy IV - Trestné činy proti rodině a dětem dle zákona č. 40/2009 Sb. Tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo:

1. **neplní, byť i z nedbalosti, svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.** (kdo neplní, byť i z nedbalosti svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok - dle § 213 odst. 1 tr. zák.).
2. **se úmyslně vyhýbá plnění své zákonné povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.** (kdo se úmyslně vyhýbá plnění své zákonné povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta – dle § 213 odst. 2 tr. zák.).
3. **odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán,**
  - **vydá-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 oprávněnou osobu nebezpečí nouze** (odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, vydá-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 oprávněnou osobu nebezpečí nouze - dle § 213 odst. 3 tr. zák.).

Oproti zákonné úpravě platné před nabytím účinnosti výše uvedeného zákona se trestní sazba zvýšila v 1. odstavci dokonce dvojnásobně a zároveň se zkrátila doba neposkytování výživy, nutná k úsudku, že se povinný živitel dopustil trestného činu. Nově jde o čtyři měsíce, dříve podle soudní praxe šlo o soustavné neplnění povinnosti, trvajících zpravidla šest měsíců. Z výše uvedeného je patrné, že se zpřísnily základy trestního postihu neplatičů.

(Právo a rodina, 2009)

Trestní zákoník v § 52 připouští tresty, které je možné udělit za neplnění vyživovací povinnosti. V extrémním případě může odsouzený strávit ve vězení až 5 roků. Při neplnění vyživovací povinnosti se jeví vhodnějšími, před trestem odnětí svobody, uložení alternativních trestů, které za přísného dohledu úředníků umožňují pachateli pracovat, splácet dlužnou částku a zároveň plnit pravidelnou finanční povinnost vůči vyživovaným osobám.

3. VÝKON ALTERNATIVNÍHO TRESTU

Pro doposud kriminalitou zásadně neinfikované pachatele zná trestní zákoník ještě jedno východisko. Jedná se o institut podmíněného upuštění od potrestání s dohledem - § 48 trestního zákoníku. Zde je základním předpokladem absolutní spolupráce pachatele s úředníkem Probační a mediační služby, který jej po celou dobu stanoveného dohledu sleduje a kontroluje jeho chování. Probační úředník pachatele odborně vede a pomáhá mu s cílem zajistit, aby v budoucnu vedl řádný život. V našem případě řádně pracoval a plnil vyživovací povinnost (§ 49).

(Jelínek, 2009)

Za spáchané trestné činy může soud uložit tresty:

- a) odnětí svobody,
- b) domácí vězení,
- c) obecně prospěšné práce,
- d) propadnutí majetku,
- e) peněžitý trest,
- f) propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty,
- g) zákaz činnosti,
- h) zákaz pobytu,
- i) zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,
- j) ztrátu čestných titulů nebo vyznamenání,
- k) ztrátu vojenské hodnosti,
- l) vyhoštění.

Trestem odnětí svobody se rozumí, nestanoví-li trestní zákon jinak:

- a) nepodmíněný trest odnětí svobody,
- b) podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody,
- c) podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem.

(Dle § 52 zák. č. 40/2009)

Trest obecně prospěšných prací může být trestním příkazem uložen pouze po předchozím vyžádání zprávy probačního úředníka.

3.1. PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA

Probační a mediační služba usiluje o zprostředkování účinného a společensky prospěšného řešení konfliktů spojených s trestnou činností a současně organizuje a zajišťuje efektivní a důstojný výkon alternativních trestů a opatření s důrazem na zájmy poškozených, ochranu komunity a prevenci kriminality. Probační a mediační služba ČR představuje novou instituci na poli trestní politiky, vychází ze součinnosti dvou profesí – sociální práce a práva, zejména trestního.

Integrace pachatele – Probační a mediační služba usiluje o začlenění pachatele do života společnosti bez dalšího porušování zákonů. Integrace je proces, který směřuje k obnovení respektu pachatele k právnímu stavu společnosti, jeho uplatnění a seberealizaci.

Participace poškozeného – Probační a mediační služba se snaží o zapojení poškozeného do „procesu“ vlastního odškodnění, o obnovení jeho pocitu bezpečí, integrity a důvěry ve spravedlnost.

Ochrana společnosti – Probační a mediační služba přispívá k ochraně společnosti účinným řešením konfliktních a rizikových stavů spojených s trestním řízením a efektivním zajištěním realizace uložených alternativních trestů a opatření.

(www.pmscz.cz)

Probační a mediační služba má ve své činnosti široký záběr. V otázce neplacení výživného může dosáhnout narovnění situace mezi oprávněnou a povinnou osobou.

Mediátor (pracovník probační a mediační služby) se snaží kontaktovat povinného. Už samotný fakt, že je povinný kontaktován úřední osobou, může v něm evokovat snahu problém řešit. Při následné schůzce se snaží v povinném posílit pocit právní zodpovědnosti například formou uzavření dohody o úhradě dluhu. Součástí této dohody může být i doložka o uznání dluhu, která má za následek prodloužení promlčecí lhůty a tím posílení práv vyživované nezletilé osoby. Pokud má povinný problémy s úhradou vyživovací povinnosti v plné výši (za předpokladu, že tuto skutečnost je schopen věrohodně doložit), poskytne mu mediátor i metodickou pomoc, jak dostat povinnosti byt' ve snížené podobě. Jde však o dohodu mimosoudní, tj. dluh na výživném stále narůstá o rozdíl mezi částkou stanovenou soudním rozhodnutím a skutečně uhrazeným výživným.

Tímto postupem tedy není dotčena možnost pozdějšího zahájení právního vymáhání výživného. Není tedy ani zárukou budoucí beztretnosti povinného.

Naopak v případě, kdy povinný spolupráci odmítá a na výzvy nereaguje, snaží se mediační pracovník nasměrovat oprávněnou osobu směrem k podniknutí kroků pro právní vymáhání pohledávky.

Probaci a mediaci nemůže v rámci jednoho případu provádět jeden pracovník. Pokud povinný buď z vlastní iniciativy či z titulu nařízení soudem začne plnit své povinnosti, schází se pravidelně s probačním úředníkem, který kontroluje například způsob obživy povinného a jeho platební morálku při úhradě svých závazků. Dohled probačního úředníka může být nařízen i soudem. Pokud povinný probační dohled porušuje nebo zcela ignoruje, další možností je opět pouze přistoupení k právnímu vymáhání výživného.

3.2. VÝKON TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ

Elektronické monitorovací náramky pro domácí vězně by se mohly v Česku zavést od května letošního roku. Ministerstvo spravedlnosti se chystá vypsát veřejnou zakázku na dodávku elektronických náramků v ceně zhruba 270 milionů korun.

zdroj: vitalia.cz

Ministerstvo spravedlnosti elektronické náramky ve spolupráci s Probační a mediadační službou testovalo zhruba pět měsíců a pilotní projekt zaměřený na ověření funkcí a nákladů na provoz skončil úspěšně.

Větší využívání alternativních trestů - domácího vězení nebo podmíněného propuštění u méně závažných zločinů má zajistit novela, kterou v listopadu 2012 schválili poslanci. Týká se hlavně trestů za drobné krádeže nebo zanedbání povinné výživy. Stát by větším využíváním náramků výrazně ušetřil a poškození by měli mnohem větší šanci dočkat se plateb výživného. Elektronický dozor vychází na pouhých 165 korun a při masivnějším využívání tohoto druhu tresty soudy je předpoklad ke snížení ceny až na 120 korun denně. Srovnáním nákladů na jednoho odsouzeného ve výkonu trestu odnětí svobody ve věznici a při udělení trestu domácího vězení se budu podrobně zabývat v kapitole 3.3.

„Má-li být domácí vězení druhým nejpřísnějším trestem po trestu odnětí svobody, musí ho tak pociťovat především odsouzený pachatel. A k tomu dojde až ve chvíli, kdy bude vědět, že je permanentně sledován.“

(dle vyjádření Libora Vávry, předsedy obvodního soudu pro Prahu 1)

Nebylo by bez zajímavosti porovnání, které soudy a v jaké míře tento trest uplatňují. Poznatky Vězeňské služby České republiky a Probační a mediální služby signalizují výrazné rozdíly při ukládání trestu, který je alternativou samotnému trestu odnětí svobody. I zájem jednotlivých obcí, v jejichž působnosti jsou veřejně prospěšné práce realizovány, se výrazně liší a také řada potrestaných tyto práce sabotuje.

3.3. SROVNÁNÍ EKONOMICKÝCH NÁKLADŮ STÁTU PŘI UDĚLENÍ TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY A PŘI UDĚLENÍ TRESTU DOMÁCÍHO VĚZENÍ

Výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody představuje pro veřejný rozpočet obrovskou zátěž. V roce 2011 byl průměrný denní náklad na jednoho vězně za organizační jednotku 782 Kč.

(www.vscr.cz, 2012)

Amnestie prezidenta republiky v lednu 2013 znamenala pro Českou republiku propuštění zhruba 6400 osob. Index počtu vězněných osob v přepočtu na 100 tisíc obyvatel, který se tradičně používá pro porovnání úrovně vězeňství v různých zemích, se snížil z 230 na cca 160 – 170. Česká republika se tak konečně dostala na stejnou hodnotu, jako má například Slovensko, Maďarsko nebo Velká Británie. Aktuální počty odsouzených ve výkonu trestu k 6.2.2013 po lednové amnestii ukazuje níže tabulka č. 9

Tabulka č. 9 - Aktuální stav odsouzených ve výkonu trestu

Odsouzení - výkon trestu		
	ženy	muži
dospělí	714	13 206
mladiství	3	63
celkem	13 986	

(www.vscr.cz, 2013)

Do dokončení mé bakalářské práce nebyla zveřejněna statistická ročenka VS ČR za rok 2012, ani aktuální složení vězněných osob po amnestii prezidenta republiky v lednu 2013 s členěním dle jednotlivých trestných činů. Výpočet úspor při udělování trestu domácího vězení bude vycházet z počtů odsouzených v roce 2011, kteří výkon trestu nastoupily. Počet odsouzených za zanedbání povinné výživy, kteří do výkonu trestu dobrovolně nenastoupily nebylo možné zjistit.

Počet odsouzených pro zanedbání povinné výživy v r.2011	9 693 osob
Z toho nastoupilo do výkonu trestu odnětí svobody:	2 063 osob
Průměrný denní náklad na odsouzeného ve věznici:	782,- Kč
Denní náklad při trestu domácího vězení:	165,- Kč
Denní úspora při trestu domácího vězení na ods.:	617,- Kč
Roční úspora na jednoho odsouzeného:	7 404,- Kč
Roční úspora u 2 063 osob:	15 274 452,- Kč

Pohledávky za vězněnými osobami

Odsouzení, kteří jsou ve výkonu trestu odnětí svobody a nepracují, se nepodílejí na úhradě nákladů výkonu trestu a nehradí pohledávky, představují pro společnost vysoké finanční náklady, které jdou na úkor celé společnosti.

Pohledávky za vězněnými osobami – jedná se např. o neuhrazené náklady výkonu vazby, výkonu trestu, zvýšené náklady střežení, náklady na dopravu do zdravotnického zařízení, jestliže si úmyslně způsobil nebo jinému úmyslně umožnil způsobit mu újmu na zdraví, zneužil zdravotní péče předstíráním poruchy zdraví nebo z vlastního rozhodnutí se nepodrobil lékařskému zákroku, ke kterému dal předchozí souhlas nebo o který požádal, za škody způsobené VS apod.

Pohledávky za vězněnými osobami v aktuálním stavu činily k 31.12.2011 66 mil. Kč, úhrady činily celkem 26 mil. Kč. Pohledávky za osobami propuštěnými z výkonu vazby a výkonu trestu – jedná se o kategorii pohledávek nejobtížněji vymahatelných, zejména z důvodu nepříznivých sociálních a ekonomických poměrů dlužníků. Úhrady těchto pohledávek činily k 31.12.2011

11 mil. Kč. Úspěšnost vymáhání ve vztahu k objemu pohledávek za osobami propuštěnými z výkonu vazby a trestu je pouze 3%. Nevymožený objem těchto pohledávek k uvedenému datu činil 431 mil.

(vscr.cz, 2012)

4 VÝKON NEPODMÍNĚNÉHO TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY

Do výkonu trestu odnětí svobody se dostávají ti, kteří za neplnění zákonné povinnosti vyživovat jiného jsou odsouzeni za přečin zanedbání povinné výživy podle § 196 tr. zák. (platný od 1. 1. 2010, do tohoto data se jednalo o trestný čin zanedbání povinné výživy dle § 213 tr. zák.). Za trestný čin zanedbání povinné výživy bylo v roce 2011 odsouzeno **9 693** pachatelů, kdy dle níže uvedené tabulky je zřejmé, že počty odsouzených každým rokem vzrůstají. Ze statistické ročenky VS ČR jsem zjistila, že v roce 2011 si odpykávalo svůj trest **2 063** odsouzených neplatičů v jednotlivých věznicích.

Tabulka č. 10 - Odsouzené osoby za vybrané trestné činy

SOUDNICTVÍ, KRIMINALITA, NEHODY					
Pramen: Ministerstvo spravedlnosti ČR					
Ukazatel	2005	2008	2009	2010	2011
Celkem odsouzeno osob	67 561	75 761	73 787	70 651	70 160
z toho					
nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů, šíření toxikomanie	1 326	1 360	1 542	1 650	1 865
zanedbání povinné výživy	7 174	6 081	6 157	8 656	9 693

týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě	134	254	281	271	283
vražda	153	133	136	105	120
ublížení na zdraví, rvačka	3 082	2 184	3 020	2 689	2 699
loupež	1 608	1 291	1 327	1 501	1 353
znásilnění a pohlavní zneužívání	491	479	519	544	494
krádež, zpronevěra, podvod	21 263	17 995	20 897	20 659	21 058
trestné činy v dopravě	7 969	24 511	22 665	18 306	17 036
ostatní trestné činy	24 361	21 473	39 140	32 634	30 658

(czso.cz, 2013)

Vězeňský systém představuje pro veřejný rozpočet značnou zátěž. V roce 2011 byl průměrný denní náklad na jednoho vězně za organizační jednotku (věznici) 782 Kč. Průměrný denní náklad za celou Vězeňskou službu na jednoho vězně činil 758 Kč.

(vsr.cz, 2012)

4.1. ZAMĚSTNÁVÁNÍ ODSOUZENÝCH

Nejen z výše uvedených ekonomických důvodů funguje ve vězeňské službě systém zaměstnávání odsouzených osob, který má alespoň částečně zajistit návratnost vložených prostředků. Dalším významem zaměstnávání odsouzených je i možnost splácet závazky vzniklé v civilním životě včetně výživného. Daná oblast je upravena vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 10/2000 Sb., o srážkách z odměny osob, které jsou ve výkonu trestu odnětí svobody zaměstnány, o výkonu rozhodnutí srážkami z odměny těchto osob a chovanců zvláštních výchovných zařízení a o úhradě dalších nákladů.

Odsouzeným přísluší odměna podle nařízení vlády č. 365/1999 Sb., o výši a podmínkách odměňování odsouzených osob zařazených do zaměstnání ve výkonu trestu odnětí svobody ve znění dalších předpisů. Z hrubé odměny odsouzeného se podle vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 10/2000 Sb. srazí a odvede pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, pojistné na veřejné zdravotní pojištění a záloha na daň z příjmů fyzických osob. Po provedení těchto srážek zůstane částka, kterou označujeme jako čistou odměnu. Tato čistá odměna je dále rozúčtována následujícím způsobem:

- k úhradě výživného nezaopatřených dětí – 30 %
- k úhradě nákladů výkonu trestu – 32 %, maximálně však 1500,- Kč za kalendářní měsíc
- na základě nařízeného výkonu rozhodnutí soudu nebo orgánu státní správy – 12 %
- na ostatní srážky – 4 %
- na kapesné – 20 %
- na úložné – 2 %

Zaměstnávání osob ve výkonu trestu odnětí svobody upravuje zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů a vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává Řád výkonu trestu odnětí svobody. Odsouzený je ve výkonu trestu odnětí svobody povinen pracovat, odmítnutí práce odsouzeným, který byl zařazen do práce, je závažným porušením povinnosti odsouzeného, za něž se zpravidla odsouzenému uloží kázeňský trest. Odsouzený je zařazen do práce rozhodnutím ředitele věznice, a to na doporučení „Zařazovací komise“, jejímiž členy jsou odborní zaměstnanci věznice. Složení zařazovací komise určuje svým nařízením ředitel věznice. Při zařazení odsouzeného se zohledňuje především zdravotní způsobilost, odborné znalosti a dovednosti, kvalifikační předpoklady, a zda má odsouzený vyživovací povinnost. Odsouzený musí písemnou formou předem souhlasit s pracovním zařazením u nestátního subjektu a tento svůj souhlas může kdykoliv odvolat. Případné odvolání souhlasu odsouzeným nelze považovat za odmítání práce. Toto „nešťastné“ ustanovení zákona umožňuje odsouzeným odmítnout práci pro soukromé firmy, které jsou v řadě věznic jedinou možností, jak odsouzené zaměstnat. Chronický odmítač práce se tak legálně vyhne výdělečné činnosti i ve výkonu trestu. A svou povinnost vyživovat osoby blízké, nyní již pod záštitou státu, neplní dále.

Formy pracovního zařazení

Odsouzení mohou pracovat ve čtyřech různých formách:

1. ve vnitřním provozu
2. vlastní výrobě
3. v provozovnách Střediska hospodářské činnosti
4. u podnikatelských subjektů a zaměstnávání ostatními formami (ve vzdělávacích a terapeutických programech a pracích pro zajištění běžného provozu věznice).

Práci ve vnitřním provozu se vězni podílejí na chodu věznice. Pod dohledem vykonávají odborné nebo pomocné práce jako kuchaři, údržbáři, kotelníci, úklidové práce nebo v prádelnách.

Pod pojmem ostatní režie rozumíme výrobu v rámci Vězeňské služby, realizovanou odsouzenými na strojním zařízení, jež má Vězeňská služba k dispozici.

Střediska hospodářské činnosti jsou samostatné jednotky, jejich činnost nesmí být dotována z finančních prostředků rozpočtu věznice, takže jednotlivá střediska musí být ekonomicky soběstačná a jejich účetnictví je odděleno od hospodaření samotných věznic.

Nejvíce vězňených osob je zaměstnaných u podnikatelských subjektů a to buď v pronajatých prostorách uvnitř areálů věznic, nebo mimo ně na střežených, ale i nestřežených pracovištích.

Odměňování odsouzených

Pracovní odměna odsouzeného se pro účely srážek daní a pojistného na sociální zabezpečení nebo zdravotní pojištění považuje za příjem ze závislé činnosti. Pracovní odměna odsouzeného zařazeného do zaměstnání ve výkonu trestu odnětí svobody je souhrnem základní složky odměny, odměny za práci přesčas, příplatků a ohodnocení pracovního výkonu.

Odsouzený je zařazen do I., II. nebo III. skupiny základní složky odměny podle druhu vykonávané práce. U odsouzeného zařazeného do II. skupiny základní složky odměny se vyžaduje potřebná odborná kvalifikace a u odsouzeného zařazeného do III. skupiny základní složky odměny se zpravidla vyžaduje kvalifikace vyšší než úplné střední vzdělání nebo vyšší než úplné odborné vzdělání. V I. skupině, jedná-li se o práci, pro jejíž výkon není potřebná odborná kvalifikace, činí výše základní složky odměny 4.500,- Kč, ve II. skupině činí výše základní složky odměny 6.750,- Kč a ve III. skupině 9.000,- Kč.

4.2. ZAJIŠTĚNÍ ÚHRADY VÝŽIVNÉHO NEZAOPATŘENÝCH DĚTÍ

Samotná existence a fungování výše popsaného systému zaměstnávání však neznámá, že odsouzený začne automaticky pracovat a plnit řádně své vyživovací povinnosti. V cestě stojí ještě několik možných překážek:

- a) Z platné legislativy vyplývá povinnost odsouzených pracovat. Zákon však také stanoví, v jakých případech nelze odsouzeného uznat jako způsobilého k vykonávání práce. Stav z roku 2011 je následující:

- Celkový průměrný počet odsouzených	20 385
- Průměrný počet způsobilých k vykonávání práce	16 151

Z výše uvedeného vyplývá, že pouze **79,2 %** odsouzených má možnost pracovat a realizovat příjem.

- b) V teoretické části byly popsány oblasti, ve kterých mohou být odsouzení zařazeni do pracovního procesu. Možnosti jsou relativně široké, ovšem v reálném světě nám situaci ovlivňuje z jedné strany zcela pochopitelně legislativa, stanovující podmínky pro zaměstnávání odsouzených osob, a z druhé strany reálná situace naší ekonomiky. Přejdeme k řeči čísel ze statistik roku 2011:

- Odsouzení způsobilí k vykonávání práce	16 151
- Průměrný počet pracujících odsouzených	9 630

Reálná zaměstnanost nám tedy v průměru vychází na „pouhých“ **59,6%** z celkového počtu práce způsobilých. Pokud tedy dlužník výživného splňuje veškeré podmínky a je označen jako způsobilý k práci, má pouze třipětinovou pravděpodobnost, že bude moci reálně vydělávat a tak hradit své závazky z výživného.

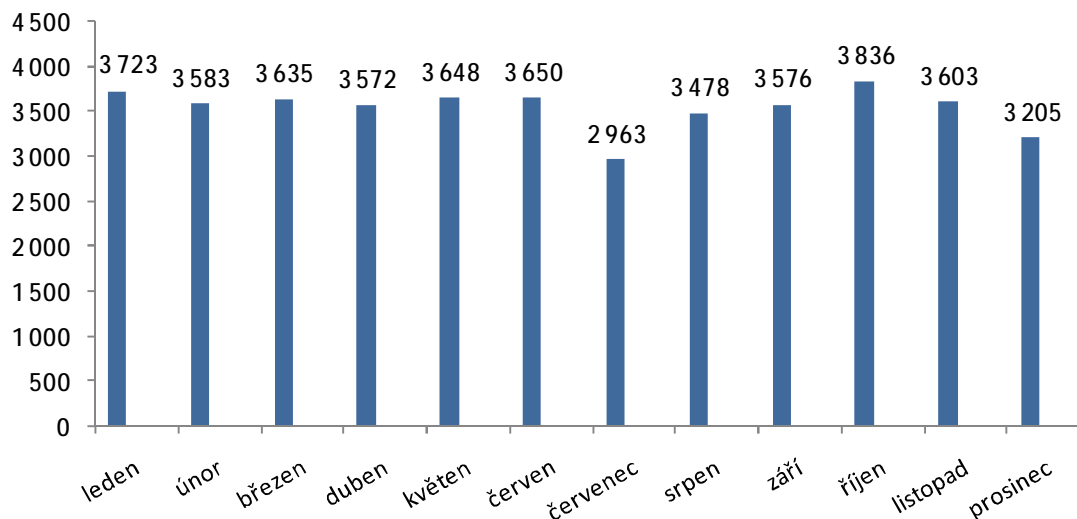
- c) Specifikum prostředí a podmínek, za nichž je zaměstnávání odsouzených osob realizováno, má vliv i na využití fondu pracovní doby. Výpočet ze statistik hovoří o tom, že průměrné využití fondu pracovní doby v roce 2011 bylo 70,8%
- d) Výše odměny odsouzeného za vykonanou práci je stanovena již dříve zmiňovanou legislativou. Jeho příjem záleží jednak na jeho odbornosti a ale i na tom, zda v jeho odbornosti je i nabídka práce. Pokud se potkají tyto dva parametry, je situace ideální. Toto však nebývá pravidlem.

Složení vězňených osob podle nejvyššího dosaženého vzdělání v r. 2011

Vzdělání	Muži	Ženy	Celkem	počet v %
bez základního vzdělání	39	16	55	0,24%
zvláštní škola	512	65	577	2,49%
nedokončené základní	539	58	597	2,58%
základní vzdělání	8 873	716	9 589	41,41%
vyučení bez maturity	8 836	351	9 187	39,68%
vyučení s maturitou	550	23	573	2,47%
středoškolské bez maturity	112	20	132	0,57%
střední odborné s maturitou	1 261	147	1 408	6,08%
střední všeobecné s maturitou	340	36	376	1,62%
vyšší odborné	18	2	20	0,09%
vysokoškolské Bc.	70	10	80	0,35%
vysokoškolské Mgr., Ing.	239	20	259	1,12%
vysokoškolské Dr.	41	7	48	0,21%
cizinec - nezjištěno	232	21	253	1,09%

Pokud je odsouzený způsobilý k výkonu práce, pracovat chce a je do práce i zařazen, nemělo by nic bránit v plnění jeho vyživovací povinnosti. V roce 2011 však průměrná měsíční mzda odsouzených činila **3 639,- Kč** bez zásadnějších meziročních výkyvů. Vývoj průměrné mzdy odsouzených v meziměsíčním porovnání roku 2011 dokumentuje následující graf.

Graf č. 1 - Vývoj průměrné měsíční pracovní odměny v roce 2011 (v Kč)

(dle Vězeňské služby České republiky)

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 10/2000 Sb. stanoví druh a pořadí srážek z odměn odsouzených osob. Z čisté odměny je strženo 30% na srážky k úhradě výživného nezaopatřených dětí. Z uvedené průměrné měsíční odměny to tvoří **1 092,- Kč** měsíčně. Při splnění určitých podmínek je možné podle ustanovení této vyhlášky na úhradu výživného použít i srážky podle § 4. I tak je ale celková částka jen něco kolem **1 500,- Kč**. **Tato částka není zcela dostačující jako příspěvek na výživu jednoho dítěte, natož pak na výživu více dětí.**

Na základě výsledku provedeného rozboru nelze prohlásit, že trest odnětí svobody je cestou k zajištění naplnění vyživovací povinnosti. U pachatelů závažné trestné činnosti a u recidivistů je výkon trestu odnětí svobody samozřejmě jediným možným řešením.

4.3. DÍLČÍ ZÁVĚR

Nejefektivnější k zajištění úhrad výživného je na svobodě pracující dlužník s prokazatelnými příjmy a nejlépe i majetkem, pravidelně kontrolovaný úřady a dalšími zákonnými prostředky nucený k plnění vyživovací povinnosti.

Stát má dostatečné prostředky k sankcionování provinilců, kteří se vyhýbají plnění vyživovací povinnosti. Tresty se stupňují, k nepodmíněnému trestu odnětí svobody soudy přistupují u prvotrestaných pouze výjimečně. Jiná situace je u chronických neplatičů a u těch, kteří se kromě neplacení výživného dopustili další trestné činnosti. Obrovskou slabinou při ukládání trestů je pomalu do praxe zaváděný trest domácího vězení. Nejednotnost soudů v rozhodování. Nedostatečný je v řadě případů též dohled nad výkonem veřejně prospěšných prací.

Ustanovení zákona umožňuje odsouzeným odmítnout práci pro soukromé firmy, které jsou v řadě věznic jedinou možností, jak odsouzené zaměstnat. Chronický odmítač práce se tak legálně vyhne výdělečné činnosti i ve výkonu trestu. A svou povinnost vyživovat osoby blízké, nyní již pod záštitou státu, neplní dále.

Dluh způsobený neplacením výživného má přednost před dalšími pohledávkami a stát by měl co nejrychleji zajistit, aby se vydělané finanční prostředky včas dostaly k těm, kteří je nezbytně potřebují než se dostanou do existenční tísně.

Naše republika má vytvořen dostatečný počet sociálních dávek určených pro ty, kteří se do druhotné platební neschopnosti dostali ne vlastní vinou. V řadě případů jsou tyto dávky nedostatečně nízké a kritéria pro jejich získání jsou nastaveny tak, že snažící se a pracující rodič na ně těžko dosáhne a stále více osob odkázaných na výživné se ocitne v ekonomicky neřešitelné situaci. Po řadě vlastních zkušeností jsem nabyla dojmu, že systém je nastaven pro podporu převážně profesionálních sociálních parazitů, kteří v tom "umí chodit", mají na to čas, energii a netrpí akutní existenční nouzí.

Cokoli, co přináší určitou zátěž, ohrožení nebo jen překračuje naše možnosti a síly, přináší s sebou i stres. Stres je v tomto smyslu reakce, která připravuje náš organismus na situaci, v níž bude potřebovat více energie než obvykle. Dlouhodobý stres, existenční starosti a nutnost přecházení nemocí z ekonomických důvodů se vždy zpětně odrazí na zdravotním stavu ustaraného rodiče formou fyzických a psychických obtíží a nemocí.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5. KVALITATIVNÍ VÝZKUM

Zvolila jsem si metodu kvalitativního výzkumu z důvodu jak osobních zkušeností, tak citlivosti daného tématu. Výzkum byl obtížný, neboť osobní informace se cizím lidem hůře sdělují. Nejprve jsem oslovila své přátele s prosbou, zda neví o vhodném člověku k provedení rozhovoru. Poté jsem osobu kontaktovala, vysvětlila svůj cíl a požádala o seznamovací schůzku. Na schůzce došlo k prolomení počáteční nedůvěry a obav. Velmi mi pomohlo při získání důvěry, že sama mám stejné potíže. Při druhé schůzce se rozhovor uskutečnil. V případě kvantitativního výzkumu bych nemohla oslovit dostatečný počet adeptů k vyplnění dotazníků, neboť údaje, kdo komu nehradí výživné, se nedají v žádné veřejně přístupné statistice získat.

5.1. OSOBNÍ ZKUŠENOST

Mé manželství bylo až do roku 2009 spokojené. Oba jsme měli dobrou práci, a tak nebyl problém s vyživovací povinností k dětem. V roce 2009 manžel propadl sázení výsledků sportovních zápasů, své prohřešky vždy tajil. Postupně se o rodinu a zajištění potřeb dětí přestal zcela zajímat. Finanční situace se rázem zhoršila a zanedlouho se rodina ocitla ve vysokých dlužích. Po roce, kdy jsem neustále nacházela v poštovní schránce stále nové výzvy k zaplacení dluhu od různých věřitelů a hradila je, kdy vždy manžel tvrdil, že je to již poslední jeho závazek, jsem podala žádost o rozvod. Koncem roku 2010 došlo k samotnému rozvodu, kterému předcházelo kompletní oddlužení manžela za finanční pomoci široké rodiny. Děti, ve věku 8 a 10 let, byly svěřeny do mé péče. Obě děti se narodily s vrozenou vadou zúžení čelisti, která vyžaduje nápravu fixními roztažovacími patry, které pojišťovna nehradí a musí se každého půl roku vyměnit. Syn je navíc ještě alergik s atopickým ekzémem. Otcí bylo stanoveno hradit výživné ve výši 8 000,- Kč měsíčně.

Otec dětí však ne vždy tuto povinnost plnil. Od 1. 7. 2010 do 31. 8. 2010 otec výživné nehradil, a tak mu vznikl dluh ve výši 16 000,- Kč. Dále také nerespektoval svoji povinnost v období od 1. 12. 2010 do 28. 2. 2011, na základě toho mu vznikl dluh 24 000,- Kč. V roce 2011, kdy otec svůj nezodpovědný způsob života nezměnil a stále hotovost raději vkládal do zábavy a sázek než na výživu dětí jsem podala žádost o výkon exekuce na plat. Z platu mu mělo být pravidelně strhááno běžné a dlužné výživné, pokud mu to výše jeho platu umožní. V té době již byl opět zadlužen v řádu set tisíc a exekuce na plat a bankovní účet se množily. Následkem toho dlužníkovi měsíčně zůstávalo na osobní potřebu jen částka životního minima a nastalo období, kdy přestal být k práci motivován. Začal být často nemocen a tak zasílané částky nestačily ani na platby plné výše běžného výživného. Za dlužné výživné za rok 2011 jsem obdržela pouhých 184,- Kč. Následovala dlouhodobá další pracovní neschopnost a stav dlužného výživného k 1.1.2013 přesáhl 35 000,- Kč. Otec i přes skutečnost, že výživné řádně neplatí podal několik žádostí o snížení výživného, které byly okresním soudem zamítnuty. Proti poslednímu zamítnutí si otec podal odvolání, kdy odvolací soud při stejných podmínkách a důkazech jeho odvolání vyhověl a výživné snížil na částku 2 500,- Kč na jedno dítě půl roku zpětně ke dni nástupu otce do pracovní neschopnosti, čímž také stav dlužného výživného snížil z částky 35 000,- na 17 000,- Kč. Zákon užívá v §96 odst. 1 pojem "odůvodněné" potřeby oprávněného, což ovšem nelze interpretovat jako potřeby "standardní, běžné či dokonce základní", jak tento pojem v rozsudcích běžně vykládá Krajský soud v Praze. Otec ani upravené výživné opět v plné výši neplatí a nadále dochází k nárůstu dlužného výživného.

Několikrát jsem se obrátila s žádostí o pomoc na odbor sociální péče MěÚ Příbram v situaci, kdy mi nepřišlo opakovaně vůbec žádné výživné. Zde jsem se vždy dočkala jen rady ať si půjčím, když nemám peníze. Vzhledem ke skutečnosti, že jsem pracující matka a denně dojíždím do Prahy za prací, jsem nikdy na žádnou z dávek státní sociální pomoci nedosáhla. Dalším vyřazujícím kritériem je, že vyměřené výživné se počítá do příjmu matky, bez ohledu na to, zda je otcem hrazeno či ne. Vždy jsem si musela poradit a pomoci hlavně sama.

Živě si pamatuji na nejhorší období, kdy otec výživné nehradil tři měsíce. Máma mi musela přivést základní potraviny, neboť nebylo z čeho uvařit a táta otop, abychom v zimě nezmrzli. Syn se snažil otce nahradit, sekat dříví a dělat další práce neodpovídající jeho věku. Dcera měla velké problémy s chováním ve škole. Zklamání z otce, z rozvodu rodičů a poklesu naší životní úrovně vkládala do agresivního chování vůči mně, učitelce a spolužákům ve škole. Museli jsme začít docházet do Střediska výchovné péče v Příbrami a nakonec dceři velmi pomohl pobyt na dětské psychiatrii v Thomayerově nemocnici.

Otec si je plně vědom své beztrestnosti a nevymahatelnosti pohledávky. Naplnění skutkové podstaty trestného činu zanedbání povinné výživy by bylo až po nezaplacení čtyř po sobě jdoucích měsíců. Výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy běžného a dlužného výživného není často z čeho strhávat. Návrh na exekuci nemá smysl podávat. Majetek již žádný nemá, vše co mělo nějakou hodnotu, rozprodal. Trvalý pobyt má hlášen na obecním úřadě. Nelegální práce "načerno" je obtížně prokazatelná.

5.2. ROZHOVORY

Výzkumné otázky:

- 1) S otcem dítěte (dětí) jste žila v jakém druhu svazku a jak dlouho?
- 2) Kolik máte dětí?
- 3) Jak jsou staré Vaše děti?
- 4) Kde žijete?
- 5) Z jakého důvodu jste se rozvedli - rozešli?
- 6) Jaké bylo otci dětí stanoveno výživné?
- 7) Jste spokojená s výší výživného?
- 8) Byla výše výživného stanovena na základě doporučující tabulky MS?
- 9) Je Vám výživné placeno v termínu a v celkové výši?
- 10) Pokud jste výživné neobdržela ve lhůtě, jak jste dále postupovala?
- 11) Ovlivní Váš rodinný rozpočet, když výživné neobdržíte?
- 12) Popište konkrétní dopady nezaplacení výživného na Vás a na děti
- 13) Je na výživném dluh? (Pokud ano jak dlouho, jak velký, jakým způsobem a s jakou účinností je vymáhán?)
- 14) Jakým způsobem situaci sama řešíte? Pomáhá Vám někdo? Můžete si dovolit právního zástupce?
- 15) Žádala jste někdy o dávku ze systému státních sociálních dávek a s jakým výsledkem?
- 16) Obrátila jste se někdy na odbor sociální ochrany dětí s žádostí o pomoc?
- 17) Máte nového partnera - manžela?

Rozhovor s: paní Evou J. (39 let), syn ve věku 16 let ve střídací péči rodičů

Dne: 4.4.2013

S otcem dítěte (dětí) jste žila v jakém druhu svazku a jak dlouho?

Manželé jsme byli 13 let

Kolik máte dětí?

Pouze jednoho syna

Jak jsou staré Vaše děti?

Synovi je nyní 15 let

Kde žijete?

V obci Druhlice, okr. Příbram

Z jakého důvodu jste se rozvedli - rozešli?

Manžel vykonával vrcholovou manažerskou funkci v pozici ředitele velkého podniku. Nebyl stále doma a v průběhu let došlo k úplnému odcizení.

Jaké bylo otci dětí stanoveno výživné?

3 500,- Kč měsíčně

Jste spokojená s výší výživného?

S výší jsem spokojená, bohužel nedostávám vůbec nic.

Byla výše výživného stanovena na základě doporučující tabulky MS?

Nebyla, částka byla stanovena dohodou při rozvodu.

Je Vám výživné placeno v termínu a v celkové výši?

Ne, jediný měsíc jsem výživné neobdržela. Střídací péče vůbec nefunguje, syn žije výhradně u otce. Zvykl si na vysoký životní komfort a nechce pobývat na malé vesnici, kde s rodiči žijí, nudí se zde. O syna jsem datem rozvodu úplně přišla.

Pokud jste výživné neobdržela ve lhůtě, jak jste dále postupovala?

Nečiním vůbec nic, neboť mi otec s podporou syna vyhrožuje, že pokud začnu výživné vymáhat, bude žádat svěření syna ze střídavé péče do své péče, ve které syn fakticky žije již několik let a platbu výživného z mé strany.

Ovlivní Váš rodinný rozpočet, když výživné neobdržíte?

Ne, nepočítám s ním.

Popište konkrétní dopady nezaplacení výživného na Vás a na děti

Nemohu synovi nic koupit. Zvykl si na drahé značkové oblečení a nejnovější elektroniku, což si nemohu dovolit.

Je na výživném dluh? (Pokud ano jak dlouho, jak velký, jakým způsobem a s jakou účinností je vymáhán?) *Ano, k 1.4.2013 činí dluh na výživném 73 500,- Kč*

Jakým způsobem situaci sama řešíte? Pomáhá Vám někdo? Můžete si dovolit právního zástupce? *V nejtěžších dobách po rozvodu, kdy jsem ztratila i práci mi pomáhala máma. Situaci nijak neřeším. Nikdy jsem si nemohla dovolit platit právníka.*

Žádala jste někdy o dávku ze systému státních sociálních dávek a s jakým výsledkem?

Nežádala, bylo by to zbytečné. Výživné se počítá do příjmu i když není placeno a nic bych stejně nedostala. Podávat žádosti je jen ztráta času.

Obrátila jste se někdy na odbor sociální ochrany dětí s žádostí o pomoc?

Neobrátila, nemám k nim důvěru.

Máte nového partnera - manžela?

Mám přítele. Vztah nepovažuji za vážný. Už nikdy bych se nevdávala.

Rozhovor s: paní Helenou, 33 let, dvě děti ve věku 12 a 9 let v péči matky

Dne: 26.3.2013

S otcem dítěte (dětí) jste žila v jakém druhu svazku a jak dlouho?

Byli jsme manželé 13 let.

Kolik máte dětí a jak jsou staré?

Mám dvě děti. Dcera má 9 let a syn 12.

Kde žijete?

V Dobříši.

Z jakého důvodu jste se rozvedli - rozešli?

Otec se chytil špatných přátel a od rodiny odešel.

Jaké bylo otcí dětí stanoveno výživné?

Okresní soud mu vyměřil výživné 3 100,- Kč měsíčně pro syna a 2 500,- Kč měsíčně pro dceru.

Jste spokojená s výší výživného?

Byla bych, kdyby to stále platilo a otec výživné platil. Bohužel ani jedno se neděje.

Byla výše výživného stanovena na základě doporučující tabulky MS?

To nevím. Spíše byl soudcem převzat návrh sociální pracovnice.

Je Vám výživné placeno v termínu a v celkové výši?

Není placeno ani termínu ani v celkové výši. Otec výživné často neplatil a to si ho soudně loni nechal snížit o téměř 50 %, i přes obrovský dluh, který na výživném měl.

Pokud jste výživné neobdržela ve lhůtě, jak jste dále postupovala?

Dlouho jsem nedělala vůbec nic, protože jsem stále věřila, že výživné pošle. Když nepřišlo, tak jsem si myslela, že přijde příští měsíc dohromady. Vždy mi slíbil, že zaplatí a nic se nestalo. Nakonec jsem se rozhodla podat návrh na výkon rozhodnutí k soudu a výživné mu nechat strhávat z platu. Otec splnil své výhrůžky, v zaměstnání je stále nemocen, výživné si z důvodu

dlouhodobé pracovní neschopnosti nechal snížit na polovinu a ani to často neplatí. Pracuje na černo a vysmívá se mi.

Ovlivní Váš rodinný rozpočet, když výživné neobdržíte?

Samozřejmě že ano.

Popište konkrétní dopady nezaplacení výživného na Vás a na děti

Nemohu dětem zaplatit žádné zájmové kroužky, lázně, rovnítky, dětské tábory. Často mám obavy, že kdyby onemocněly nebudu jim moci koupit ani léky. Pokryji jen základní potřeby dětí jako bydlení, jídlo a dopravné do školy.

Je na výživném dluh? (Pokud ano jak dlouho, jak velký, jakým způsobem a s jakou účinností je vymáhán?) *Dluh je k 1.1.2013 ve výši 36 800,- Kč. Dluží mi stabilně od svého odchodu od rodiny. Vymáhám nijak není, právníky si nemohu dovolit platit a protože pracuje na černo není z čeho dlužné výživné strhávat. Dobrovolně ho nikdy nezaplatí. Majetek žádný nemá, bydlí u rodičů.*

Jakým způsobem situaci sama řešíte? Pomáhá Vám někdo? Můžete si dovolit právního zástupce? *Už nic neřeším, nemám na to sílu ani čas. Pomáhají nárazově moji rodiče. Právního zástupce si nemůžeme dovolit.*

Žádala jste někdy o dávku ze systému státních sociálních dávek a s jakým výsledkem?

Několikrát jsem žádala o přídavky na děti a příspěvek na bydlení ale nikdy jsem nic nedostala.

Obrátila jste se někdy na odbor sociální ochrany dětí s žádostí o pomoc?

Ne. Sociální pracovnice byla u mne na návštěvě při rozvodu a byla to protivná ženská, za kterou nemám žádnou chuť jít, stejně by mi nijak nepomohla.

Máte nového partnera - manžela?

Nemám. Na seznamování nemám vůbec čas. Také si myslím, že by k nám asi už žádný chlap nezapadl.

Rozhovor s: paní Janou 35 let, 2 děti ve věku 17 a 6 let v péči matky

Dne: 1.3.2013

S otcem dítěte (dětí) jste žila v jakém druhu svazku a jak dlouho?

S prvním manželem jsme byli manželé pouhého půl roku, s přítelem jsem žila 5 let jako druh a družka a poté jsem se vzali. Manželé jsem nyní přes 2 roky.

Kolik máte dětí a jak jsou staré?

Z prvního manželství mám 17- letého syna a v druhém se mi narodila dcera.

Kde žijete?

Bydlíme v obci Dlouhá Lhota, okr. Příbram

Z jakého důvodu jste se rozvedli - rozešli?

Byli jsme hrozně mladí a brát jsme se museli. Otec nejevil od počátku těhotenství o dítě žádný zájem. Než jsem porodila už měl jinou ženu.

Jaké bylo otcí dětí stanoveno výživné?

Soud mu určil při rozvodu 1450,- Kč měsíčně.

Jste spokojená s výší výživného?

Ne, nikdy mi nezaplatil ani korunu.

Byla výše výživného stanovena na základě doporučující tabulky MS?

Tehdy žádné tabulky nebyly.

Je Vám výživné placeno v termínu a v celkové výši?

Nikdy mi žádné peníze nedal a syna si nikdy nevzal ke styku. Nakonec se syna i zřekl.

Pokud jste výživné neobdržela ve lhůtě, jak jste dále postupovala?

Nedělala jsem nic, bála jsem se ho. Stal se narkomanem a už v těhotenství se ke mně choval hrubě.

Ovlivní Váš rodinný rozpočet, když výživné neobdržíte?

Nikdy jsem s ním nepočítala, takže neovlivní.

Popište konkrétní dopady nezaplacení výživného na Vás a na děti

Než jsem se seznámila s mým manželem a odstěhovala jsem se k němu musela jsem chodit do dvou zaměstnání abych nás uživila. Nikdy jsme nikam nejeli na dovolenou, bydleli jsem u rodičů, kteří mi s ničím nechtěli pomoci. Když jsem pitomá a místo studií jsem si pořídila dítě, tak ať se starám. Syn byl často nemocen a já těsně před zhroucením.

Je na výživném dluh? (Pokud ano jak dlouho, jak velký, jakým způsobem a s jakou účinností je vymáhán?)

Od narození syna do osvojení syna mým současným manželem byl dluh přesahující 180 000,- Kč, který jsem nikdy nevymáhala. Důležité pro mne bylo, že syna nemusím dávat ke styku a nebude mít na něj žádný vliv.

Jakým způsobem situaci sama řešíte? Pomáhá Vám někdo? Můžete si dovolit právního zástupce?

Nic už dávno neřeším. Jsem šťastně vdaná, manžel je pro syna otcem i úředně. Na minulost jsem zapomněla.

Žádala jste někdy o dávku ze systému státních sociálních dávek a s jakým výsledkem?

Dokud jsem byla sama dostávala jsem přídavky na dítě, jinak jsem o nic jiného nikdy nežádala.

Obrátila jste se někdy na odbor sociální ochrany dětí s žádostí o pomoc?

Párkrát jsem tam byla řešit dluh na výživném. Krátký čas mi výživné platil stát za dlužníka. Měla jsem z něj a lidí v jeho okolí hrozný strach. Na podání trestního oznámení jsem nikdy nenašla odvahu.

Máte nového partnera - manžela?

Ano, mám úžasného manžela.

Rozhovor s: paní Zuzanou, 1 dítě v péči matky

Dne: 10.3.2013

S otcem dítěte (dětí) jste žila v jakém druhu svazku a jak dlouho?

5 let v partnerství

Kolik máte dětí?

Jedno.

Jak je staré Vaše dítě?

Synovi je 7let

Kde žijete?

V Brně

Z jakého důvodu jste se rozvedli - rozešli?

Z důvodu nepříznivých vlivů na společné žití (nevěra, finance, okrádání rod. rozpočtu)

Jaké bylo otci dětí stanoveno výživné?

1300 Kč měsíčně

Jste spokojená s výší výživného?

Ne, soudím se o zvýšení výživného.

Byla výše výživného stanovena na základě doporučující tabulky MS?

Ne, výživné bylo vyměřeno vyšší 30% z doloženého platu. Příjem otce je ale mnohem vyšší.

Je Vám výživné placeno v termínu a v celkové výši?

Ano

Ovlivní Váš rodinný rozpočet, když výživné neobdržíte?

I tato malá částka velice ovlivní můj rozpočet.

Popište konkrétní dopady nezaplacení výživného na Vás a na děti

Nutná práce o víkendech, málo financí na vzdělání, kroužky, lyžařské aktivity atd. Nutností je mít dvě zaměstnání.

Je na výživném dluh? (Pokud ano jak dlouho, jak velký, jakým způsobem a s jakou účinností je vymáhán?)

Není

Jakým způsobem situaci sama řešíte? Pomáhá Vám někdo? Můžete si dovolit právního zástupce?

Matka-hlídání

Otec dříve finanční výpomocí

Nemohu si dovolit práv. zástupce

Žádala jste někdy o dávku ze systému státních sociálních dávek a s jakým výsledkem?

Ano žádala ale neprošla jsem. Nepobírám tedy žádnou sociální dávku. Musela jsem si pomoci sama kombinací dvou zaměstnání, čímž jsem zvýšila svůj příjem a na žádnou dávku nemám nárok. Vyplatí se být pasivní a nic nedělat, poté je šance projít nastavenými kritérii pro výpočet dávek. Absolutně nemotivující systém.

Obrátila jste se někdy na odbor sociální ochrany dětí s žádostí o pomoc?

Ano, řešíme nyní soudně výši výživného.

Máte nového partnera - manžela?

Ano, mám přítele.

Rozhovor s: paní Evou, 38 let, 1 dítě v péči matky

Dne: 28.3.2013

S otcem dítěte (dětí) jste žila v jakém druhu svazku a jak dlouho?

Byli jsme 3 roky manželé.

Kolik máte dětí?

Jen jedno syna ale stačí to.

Jak je staré Vaše dítě?

6 let

Kde žijete?

V Příbrami

Z jakého důvodu jste se rozvedli - rozešli?

Našel si jinou.

Jaké bylo otci dětí stanoveno výživné?

2 500,- Kč měsíčně

Jste spokojená s výší výživného?

Nejsem, ale otec si syna pravidelně a často bere. Styk máme na dohodě a protože mám dvě zaměstnání, kdy v prvním pracuji na směny ranní nebo odpolední a večery mám vyhrazeny druhému zaměstnání má syna velmi často na starost. Vyšší výživné tedy nepožaduji.

Byla výše výživného stanovena na základě doporučující tabulky MS?

Nebyla.

Je Vám výživné placeno v termínu a v celkové výši?

Ano je.

Ovlivní Váš rodinný rozpočet, když byste výživné neobdržela?

Velmi by to ovlivnilo můj rozpočet. Nemohly by z účtu odejít nastavené trvalé příkazy.

Popište konkrétní dopady nezaplacení výživného na Vás a na Vašeho syna

Výpadek bych musela doplnit z jiného zdroje ale na třetí zaměstnání již nemám ani čas ani sílu. Zřejmě bych musela synovi odhlásit ve školce obědy a snížit další výdaje. Na kroužky nechodí, hodně sportujeme spolu, tak asi bychom museli trávit víkendy jen doma. Hlavně aby nebyl nemocen. Doplatky za léky jsou nehorázné.

Je na výživném dluh? (Pokud ano jak dlouho, jak velký, jakým způsobem a s jakou účinností je vymáhán?)

Není

Jakým způsobem situaci sama řešíte? Pomáhá Vám někdo? Můžete si dovolit právního zástupce?

Naštěstí nic řešit nemusím, na právníky bych neměla peníze.

Žádala jste někdy o dávku ze systému státních sociálních dávek a s jakým výsledkem?

Ano několikrát, ale nikdy mi nic neschválili.

Obrátila jste se někdy na odbor sociální ochrany dětí s žádostí o pomoc?

Ne, s pracovníci jsme se setkala jen u rozvodu.

Máte nového partnera - manžela?

Teď nemám nikoho jen syna. Pár vztahů jsem zkusila ale vždy vztah na něčem ztroskotal. Je těžké utvořit rodinu s dětmi z předchozích vztahů a v mém věku už každý alespoň jedno dítě má.

Rozhovor s: paní Libuše, 42 let, 1 dítě v péči matky

Dne: 18.3.2013

S otcem dítěte (dětí) jste žila v jakém druhu svazku a jak dlouho?

Byli jsme 3 roky manželé.

Kolik máte dětí?

Mám jednu dceru - naštěstí

Jak jsou staré Vaše děti?

Báře je 14 let.

Kde žijete?

Místo radši neuvedu je to malá vesnice kde se všichni i v okolí znají. Napiš si Dobříš.

Z jakého důvodu jste se rozvedli - rozešli?

Ukázalo se, že manželův obor výnosného podnikání jsou podvody, za které byl odsouzen ke čtyřem letům vězení. Nic jsem nevěděla. Je to profesionální lhář.

Jaké bylo otci dětí stanoveno výživné?

Nejdříve při rozvodu 6 000,- Kč měsíčně, kdy si ho po nástupu do výkonu trestu nechal snížit na 650,- Kč měsíčně.

Jste spokojená s výší výživného?

Nejsem

Byla výše výživného stanovena na základě doporučující tabulky MS?

Nebyla stanovila se výše z přiznaného výdělku z podnikání dle daňového přiznání. Následně podle výše platu v Pankrácké věznici.

Je Vám výživné placeno v termínu a v celkové výši?

Neplatí mi nic od doby, kdy ho vyřadili z práce v provozu věznice. S dcerou se nestýká. Viděla ho jen jednou po propuštění z věznice.

Pokud jste výživné neobdržela ve lhůtě, jak jste dále postupovala?

Nedělám nic, pro mne je nejdůležitější, že dceři nezasahuje do života. Když nás vyhledal po svém propuštění a myslel si, že se k nám nastěhuje, byl to pro mě i dceru hrozný šok.

Ovlivní Váš rodinný rozpočet, když výživné neobdržíte?

Neovlivní, jsem zvyklá dceru uživit a pomáhá mi také přítel.

Popište konkrétní dopady nezaplacení výživného na Vás a na děti

Ted' už žádné nejsou, ale když se nám změnil život po jeho obvinění z podvodů, neměli jsme vůbec nic. Odešla jsem s několikaměsíčním miminkem z Prahy, kde jsou životní náklady hrozně vysoké k otci do baráku. Přebudovali jsem podkroví na byt a otevřela jsem si sekond hand, abych nás uživila. Jako hosteska jsem také pracovala na různých akcích přes agenturu známých. Kombinace několika zaměstnání a příjmů byla nutností.

Je na výživném dluh? (Pokud ano jak dlouho, jak velký, jakým způsobem a s jakou účinností je vymáhán?) *Není, nechci ho nikdy vidět, ani nevím kde žije.*

Jakým způsobem situaci sama řešíte? Pomáhá Vám někdo? Můžete si dovolit právního zástupce? *Pomáhal mi tatínek a nyní přítel. Právníka si můžu dovolit, ale nepotřebuji ho.*

Žádala jste někdy o dávku ze systému státních sociálních dávek a s jakým výsledkem?

Pobírala jsem přídavky na dceru než se změnil způsob výpočtu nároku.

Obrátila jste se někdy na odbor sociální ochrany dětí s žádostí o pomoc?

Neobrátila. Mám špatnou zkušenost z rozvodu, kdy si pracovníci můj exmanžel doslova otočil kolem prstu.

Máte nového partnera - manžela?

Mám přítele. Nechci žít s žádným chlapem, ani se vdávat.

Rozhovor s: paní Stáňa, 46 let, 2 děti v péči matky

Dne: 28.3.2013

S otcem dítěte (dětí) jste žila v jakém druhu svazku a jak dlouho?

Byli jsme 11 let manželé.

Kolik máte dětí?

Mám dceru a syna

Jak jsou staré Vaše děti?

Míše je už 21 a Vašíkovi 17.

Kde žijete?

Mám domek po rodičích v Dobříši

Z jakého důvodu jste se rozvedli - rozešli?

Našel si jinou.

Jaké bylo otcí dětí stanoveno výživné?

Po posledním určení výživného platí na syna jen 1 100,- Kč měsíčně. Dcera studuje dálkově a vydělává si, takže na ní neplatí nic.

Jste spokojená s výší výživného?

Nejsem. S novou ženou si postupně pořídil dvě děti a vždy, když se jim narodila další vyživovací povinnost, nechal si výživné pro mou dceru a syna snížit.

Byla výše výživného stanovena na základě doporučující tabulky MS?

Ne.

Je Vám výživné placeno v termínu a v celkové výši?

Ano, platí pravidelně a přesně kolik musí.

Pokud jste výživné neobdržela ve lhůtě, jak jste dále postupovala?

To se stalo jen jednou a hned další měsíc mi poslal platbu za dva měsíce.

Ovlivní Váš rodinný rozpočet, když výživné neobdržíte?

To by mi velmi chybělo. Když se to jednou stalo, musela jsem dětem ohlásit ve škole obědy.

Popište konkrétní dopady nezaplacení výživného na Vás a na děti

Dříve by to znamenalo zrušení obědů, školních akcí, kapesného. Dnes bych měla problém dát synovi peníze na ubytování a dojíždění do školy.

Je na výživném dluh? (Pokud ano jak dlouho, jak velký, jakým způsobem a s jakou účinností je vymáhán?) *Není*

Jakým způsobem situaci sama řešíte? Pomáhá Vám někdo? Můžete si dovolit právního zástupce? *Mám naštěstí dobře placenou práci jako genetická laborantka na soukromé klinice pro léčbu neplodnosti v Praze. Více peněz by se mi hodilo na opravy domu. Právníka jsem nikdy nepotřebovala.*

Žádala jste někdy o dávku ze systému státních sociálních dávek a s jakým výsledkem?

Nežádala, pracuji a nemám tedy na žádné nárok.

Obrátila jste se někdy na odbor sociální ochrany dětí s žádostí o pomoc?

Jen jednou. Otec si děti od svého svatby vůbec nebere. Chtěla jsem situaci řešit, ale bohužel mi paní úřednice sdělila, že otce nelze nijak nutit. Když o děti nemá zájem, nedá se nic dělat. Hrozné bylo to vysvětlit dětem.

Máte nového partnera - manžela?

Nemám nikoho. Všechn čas mi zaplňuje práce, děti a neustálé nutné opravy starého domu. Při své práci se ani moc nemám možnost seznámit a už jsem si i zvykla být sama.

Rozhovor s: paní Romana, 37 let, 3 děti

Dne: 2.5.2013

S otcem dětí jste žila v jakém druhu svazku a jak dlouho?

S přítelem, se kterým jsem žila jen na hromádce, jsem měla 13 letého syna Davida a s manželem máme 8 letého Matěje a 4 letou Simonku. Manžel Davida přijal za vlastního poté co se ho jeho biologický otec zřekl. Nikdy ho nechtěl ani jeho rodina. David má svého tátu a nikdy se nedozví, že jeho biologický otec se ho zřekl.

Kde žijete?

Máme byt v Písku.

Z jakého důvodu jste se rozešli?

Přítel syna nechtěl a když mu bylo půl roku odešel.

Jaké bylo otci dětí stanoveno výživné?

Nejdříve mi několik měsíců posílal 2 000,- Kč. Pak už nepřišlo nic a když jsem si našla svého manžela, tak se syna otec oficiálně zřekl, podepsal sociální pracovníci, že ho nebude nikdy kontaktovat a syn se skutečnost nikdy nedozví. Manžel se od počátku choval jako jeho pravý táta a mezi dětmi nedělá žádné rozdíly.

Jste spokojená s výší výživného?

Ty dva tisíce dokud chodily byly dostačující.

Byla výše výživného stanovena na základě doporučující tabulky MS?

Nebyla

Je Vám výživné placeno v termínu a v celkové výši?

Při vyřizování osvojení Davidka jsem se zřekla dluhu na výživném. Důležité pro mne bylo, aby vše se podařilo v co nejkratší době a nezasekl se otec na povinnosti doplacení výživného. Když zjistil, že nemusí nic platit a syna se může na vždy zbavit okamžitě podepsal potřebné doklady.

Pokud jste výživné neobdržela ve lhůtě, jak jste dále postupovala?

Nedělala jsem nic. Jsem kadeřnice, tak jsem si brala klientky i na domů, abych vydělala potřebné peníze. Pomáhala mi finančně také má rodina, hlavně babička.

Popište konkrétní dopady nezaplacení výživného

Měla jsem tehdy jen 3 600,- Kč mateřské a nájemné v bytě bylo 6 000,- Kč měsíčně. Babička mi tehdy dala na nájemné 40 000,- Kč svých úspor. Na provozní věci jsem si vydělala. Nemít práci a rodinu vystěhovali by nás do nějaké sociální ubytovny. Největší obavy jsem měla, aby syn nebyl nemocný, nemohla bych pracovat a navíc by byly náklady na léky.

Je na výživném dluh? (Pokud ano jak dlouho, jak velký, jakým způsobem a s jakou účinností je vymáhán?)

Dluh byl přes 10 tisíc, ale zřekla jsem se možnosti jeho vymáhání.

Jakým způsobem jste situaci sama řešila? Pomáhal Vám někdo? Můžete si dovolit právního zástupce?

Dokud jsem nezačala žít s manželem pomohla rodina. Právníka jsme nemuseli naštěstí platit neboť v Písku funguje sociální právní poradna zdarma.

Žádala jste někdy o dávku ze systému státních sociálních dávek a s jakým výsledkem?

Ano, rok jsem pobírala přídavky na děti, potom už nic.

Obrátila jste se někdy na odbor sociální ochrany dětí s žádostí o pomoc?

Ano obrátili jsme se na ně, když jsme řešili osvojení Davidka. Měli pochopení a pomohli nám.

Máte nového partnera - manžela?

Mám skvělého manžela. Bez něj bych byla neurotická a strhaná matka jen jednoho dítěte.

ZÁVĚR

Cílem práce bylo poukázat na vzrůstající trend neplacení výživného a s tím související sociální a ekonomické dopady na děti a pečujícího rodiče, především matek. V práci ukazují na stereotypní rozhodování soudů, jak ve věci určování výše výživného, tak v ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody, který je z pohledu zajištění úhrady výživného na nezletilé děti, tak z důvodu ekonomických nejméně výhodným. Z jednoduchého srovnání nákladů na jednoho odsouzeného ve výkonu trestu odnětí svobody a při uložení trestu domácí vězení v (kapitole 3.3). je zjevná minimální výše ročních úspor. Uvádím zde také obrovskou sumu pohledávek za vězňenými osobami, které stát není schopen vymoci.

Vyživovací povinnost nevyplývá jen ze společensko-ekonomické funkce výživného, ale je podmíněna i mravními názory společnosti. Trend dobrovolného a bezdůvodného neplacení výživného odráží mravní úpadek a stav dnešní společnosti. Ekonomické zajištění především nezletilých dětí je jednou ze základních funkcí rodiny. Poruchy ekonomické funkce rodiny se projevují v hmotném nedostatku rodin a stát by měl účinně zajišťovat ochranu sociálně slabších členů rodiny. Naše republika má vytvořen dostatečný počet sociálních dávek určených pro ty, kteří se do druhotné platební neschopnosti dostali ne vlastní vinou. V řadě případů jsou tyto dávky nedostatečně nízké a kritéria pro jejich získání jsou nastaveny tak, že snažící se a pracující rodič na ně těžko dosáhne a stále více osob odkázaných na výživné balancují na hranici chudoby. Po řadě vlastních zkušeností a provedených výzkumných rozhovorech se domnívám, že systém je nastaven pro podporu převážně profesionálních sociálních parazitů.

Cílem projektu Ministerstva spravedlnosti ČR v roce 2009 bylo sjednotit nejednotnou aplikační praxi v oblasti výše výživného pro dítě stanovením poměrné části z čistého příjmu povinného rodiče dané v závislosti na věku dítěte. V květnu 2010 doporučující tabulky vstoupily v platnost. V otázce vyměrování výživného panovaly nejednotné přístupy a výsledné částky výživného se vyměřovaly v každém případě podle individuálního posouzení soudce. Bohužel i přes snahu o jednotnost nadále panuje v oblasti stanovování výše výživného nejednotnost soudu a výše výživného je často určena jen na základě posouzení a názoru soudce bez přihlídnutí k vydané tabulce.

Přínosem tabulek je zvýšení počtu rodičů, kteří jsou schopni se na výši výživného domluvit. Významné jsou též pro sociální pracovníce a advokáty, kteří mohou svým klientům poradit, jak si mají zjistit orientační výši výživného, čímž tabulky přispívají ke zkrácení délky soudního řízení a ke snížení počtu podaných odvolání. Případným zakotvením do zákonné normy by se mohl vyloučit individuální přístup soudců k užití doporučujících tabulek.

Nejefektivnější k zajištění úhrad výživného je na svobodě pracující dlužník s prokazatelnými příjmy a nejlépe i majetkem, pravidelně kontrolovaný úřady a dalšími zákonnými prostředky nucený k plnění vyživovací povinnosti. Vymáhání výživného pomocí exekuce je v praxi nákladné, zdlouhavé, problematické a často neefektivní.

Nezaopatřeným dětem, vůči nimž rodič neplní vyživovací povinnost stanovenou soudem by velmi pomohl zákon o náhradním výživném, které by za povinného poskytoval stát a následně by po povinném vymáhal včetně úroků. Návrh zákona byl v minulosti dvakrát prezidentem republiky vetován s odůvodněním, že zbavuje povinného rodičovské zodpovědnosti a neřeší špatnou vymahatelnost práva. Zákonodárci také přiznali obavy z nevymahatelnosti pohledávek na výživném a problematické vymáhání pohledávek tak bez jakékoliv pomoci nechali nadále na matkách nezletilých dětí.

Přínosné by bylo převzetí slovenské úpravy vyživovací povinnosti, která spočívá zejména v možnosti slovenských soudů stanovit povinnému rodiči minimální výši výživného, kterou je povinen plnit na nezaopatřené dítě, a to bez ohledu na svoje schopnosti, možnosti a majetkové poměry. Povinný rodič tak musí vždy zabezpečit výživu nezaopatřenému dítěti alespoň v minimálním rozsahu, i kdyby to mělo být na úkor vlastního životního minima.

V praktické části provedených rozhovorů je zřejmá souvislost mezi nehrazením výživného, sociálním a ekonomickým úpadkem rodiny, pokud se žena znovu nevdá nebo široce nepomáhá její rodina. Ani jedna z oslovených žen nepobírá příspěvek na bydlení, neobdržela příspěvek v hmotné nouzi a po změně systému výpočtu nároku na sociální dávky nepobírají ani přídavky na děti. Jakýkoliv výpadek příjmu znamená omezení výdajů na stravné, kroužky a zájmovou činnost dětí. Společnou mají oslovené ženy také obavu o zdraví svých dětí, kdy se obávají výdajů za léčení a nemožnost po dobu péče o nemocné dítě pracovat a živit tak své děti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

NOVÁ, H. a TĚŽKÁ O. *Vyživovací povinnost: Praktická příručka s judikaturou a vzory*. Praha: Linde, 1995. ISBN 80-85647-84-2.

PLECITÝ, V. a SALAČ J. *Základy rodinného práva*. Praha: Eurounion, s.r.o., 2001. ISBN 80-7317-002-7.

HOLUB, M. a NOVÁ H. *Zákon o rodině: a předpisy související*. Praha: Linde, 1998. ISBN 80-7201-093-X.

JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, 2009. ISBN 978-80-87212-22-6.

MADAR, Z. a kol. *Slovník českého práva*. Praha: Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, 1995. ISBN 80-85647-62-1.

MAREČKOVÁ, L. *Milosti: Ohnisko lidství v trestním právu*. Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1537-2.

KEJDOVÁ, M., VAŇKOVÁ, Z. *Právo a sociální politika*. Brno: Institut mezioborových studií, 2007. 176 s.

NOVÁ, H., VALEHRAD, K.: *Rodinné vztahy v soudní praxi*. Praha: Prospektrum, 1995. 205 s. ISBN 80-7175-030-1.

BEHR, T. *Sjednávání výživného a neplatiči ve vězení. Právo a rodina*. Praha: Linde 2010, 5/2010 s. 18-21.

HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z.: *České rodinné právo*, 3., přepracované a doplněné vydání. 264 s. ISBN 80-7239-192-5, ISBN 80-210-3974-4.

PAVELKOVÁ, B., KUBÍČKOVÁ, G., ČEČOTOVÁ, V.: *Zákon o rodině*. Komentár s judikaturou. Šamorín: Heuréka, 2005, 208 s.

SVOBODA, J., FICOVÁ, S.: *Zákon o rodině*. Komentár. Bratislava: Eurounion, 2005, 164 s.

MADEJ, R.: *Náhradné výživné v Slovenskej republike*. Justičná revue, 2004, č.10, 1031 s.

HRUŠÁKOVÁ, M. a kolektiv: *Zákon o rodině*. Komentár. 291 s. ISBN 80-7179-912-2.

GEIST, B. *Sociologický slovník*. Praha : Victoria Publishing, 1993. 647 s. ISBN 80-85605-28-7.

HADERKA, J. F. *Aktuální otázky rodinného práva : (V ústrety Mezinárodnímu roku rodiny 1994)*. Brno : Masarykova universita, 1993. 16 s. ISBN 80-210-0653-6.

ŘEHOŘ, A.: *Metodické pokyny pro vypracování bakalářské práce*

Periodikum

Právo a rodina. Praha: Linde, 2008, roč. 10, 12/2008. ISSN 1212-866X.

Právo a rodina. Praha: Linde, 2009, roč. 11, 10/2009. ISSN 1212-866X.

Právo a rodina. Praha: Linde, 2010, roč. 12, 5/2010. ISSN 1212-866X.

Internetové zdroje

Alimenty a výživné v ČR: vyživovací povinnost - legislativa, souvislosti, odpovědi [online]. © Net-Side, 2009 - 2011 [cit. 2012-03-11]. Dostupné z: <http://www.vyzivne.cz>

Český statistický úřad. *Rozvodovost* [online]. © Český statistický úřad, 2012 [cit. 2012-03-11]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost>

Vězeňská služba České republiky. *Statistické ročenky* [online]. © 2012 Vězeňská služba České republiky [cit. 2012-03-11]. Dostupné z: <http://vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/statistiky-a-udaje-103/statisticke-rocenky-1218/>

Výčet použitých právních předpisů

169/1999 Sb.	Zákon ze dne 30. června 1999 o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů
94/1963 Sb.	Zákon ze dne 4. prosince 1963 o rodině
111/2006 Sb.	Zákon ze dne 14. března 2006 o pomoci v hmotné nouzi
257/2000 Sb.	Zákon ze dne 14. července 2000 o Probační a mediační službě
359/1999 Sb.	Zákon ze dne 9. prosince o sociálně-právní ochraně dětí
117/1995 Sb.	Zákon ze dne 26. května 1995 o státní sociální podpoře
40/2009 Sb.	Zákon ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník
141/1961 Sb.	Zákon ze dne 29. listopadu 1961 o trestním řízení soudním (trestní řád)
40/1964 Sb.	Občanský zákoník ze dne 26. února 1964
110/2006 Sb.	Zákon ze dne 14. března 2006 o životním a existenčním minimu
117/1995 Sb.	Zákon ze dne 26. května 1995 o státní sociální podpoře
120/2001 Sb.	Zákon ze dne 28. února 2001 o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů
108/2006 Sb.	Zákon ze dne 14. března 2006 o sociálních službách
345/1999 Sb.	Vyhláška Ministerstva spravedlnosti ze dne 21. prosince 1999, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody
10/2000 Sb.	Vyhláška Ministerstva spravedlnosti ze dne 20. ledna 2000

	o srážkách z odměny z osob, které jsou ve výkonu trestu odnětí svobody zaměstnány, o výkonu rozhodnutí srážkami z odměny těchto osob a chovanců zvláštních výchovných zařízení a o úhradě dalších nákladů
365/1999 Sb.	Nařízení vlády ze dne 22. prosince 1999 o výši a podmínkách odměňování odsouzených osob zařazených do zaměstnání ve výkonu trestu odnětí svobody

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. č.1 - Elektronický náramek.....	20
--------------------------------------	----

SEZNAM GRAFŮ

Graf č.1- Vývoj průměrné měsíční pracovní odměny v roce 2011.....	29
---	----

SEZNAM TABULEK

Tab.č.1- Počet rozvedených manželství s dětmi v roce 2011.....	3
Tab.č.2- Vývoj struktury rodinných domácností se závislými dětmi.....	5
Tab.č.3- Tabulka pro výpočet výživného.....	8
Tab.č.4- Výše přídatku na dítě.....	10
Tab.č.5- Normativní náklady na bydlení-byty užívané na základě nájemní smlouvy.....	10
Tab.č.6- Normativní náklady na bydlení-v družstevních bytech a bytech vlastníků.....	11
Tab.č.7- Životní minimum společně posuzovaných osob.....	12
Tab.č.8- Vyplacené dávky státní sociální podpory.....	13
Tab.č.9- Aktuální stav odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody.....	22
Tab.č.10- Odsouzené osoby za vybrané trestné činy.....	24

SEZNAM PŘÍLOH

